

3323





# సమీక్ష

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ భట్టసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 17

రాజ్యసంప్రదకరము 16-4-1991, 1-5-1994

పంపుము 36, 37

OFFICE OF THE  
LIC. RIYAN  
INSTR NO. 2247  
DATE 1/6/55

సంచికలో రచయితలు :-

- 1) శ్రీ జేవరకొండ శేషగిరిరావు
- 2) శ్రీమతి పి. వి. యస్, కామేశ్వరమ్మ
- 3) డా. గుమ్మా సాంబశివరావు
- 4) శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు
- 5) శ్రీ గళ్ళా శ్రీనివాసరావు
- 6) మేడపాటి బాపిరెడ్డి

1, 16 శేడీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రూ. 20.00

శి మాసముంటి రూ. 12.00

పది ప్రతి రూ. 2.-

సకలంలో చందా పంపి సహకరించండి

## ‘మనిషి - చింత’ లో మానవతావాదం

— శ్రీ మేడపాటి రావిరెడ్డి

కుల మత లింగ వయోభేదాలను, అర్థిక బలాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోకుండా వర్ణజనుల సంక్షేమానికి పాటుపడడమే, మానవుడుగా మనడమే మానవత’, అంటూ మానవతావాదులు మానవత్వాన్ని విశ్వసించారు.

స్వేచ్ఛ, హేతువు, ఏతి, సహనం, ప్రేమ అనే విలువలు మానవుని అలోచనలో తీవ్రతలో విచ్చున్నవి కావాలని మానవతా వాదం చెబుతుంది.

ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో, భార్యగానో ప్రియంగానో మానవత వినూత్న కవిత్వంలో కచ్చితమైనట్లుంటుంది. కన్నెపింది చూస్తే ఇతని కవిత్వంలో ప్రవాహంగా కల్పవృక్షం, మానవత గోచరిస్తాయి. అందుకే వినూత్న కవిత్వాన్ని గూర్చి చెప్పకుండా

‘కవిత్వం సామాన్యతాపూరితం  
ఇతి పృథక్ మానవత్వం’

అంటారు. సామాన్య వస్తువును ఒక చింత కోణం లోంచి చూసి, దానిలోని కవిత్వాన్ని అందరినీ చూపించగలిగే కవి

నారాయణరెడ్డి. అతని కవిత్వేతి పృథక్ మానవత్వం. అతని వాదం మానవతా వాదం అని చెప్పవచ్చు.

మానవత్వం అనేది మనిషి కత్తవం. సాటి మానవుణ్ణి, అతని భార్యని చూసి కవి హృదయంలో ఆప్రయత్నంగా సాగిన రాగాలాపన అదే కవిత్వంలోని మానవత.

‘మనిషి - చింత’ అనేనంపుటి మనిషి మీద, మానవత మీద కవికిగల ఆవం దంమైన విశ్వాసాన్ని తెలిపే కవిత్వం కచ్చిస్తుంది.

మానవుల నృద్యాత్మ, కవికిగల ఆరా వాదం ఈ కవిత్వంలో వెల్లువెరుస్తుంది. ఆశ్వాయాన్ని నవించి, అధికారానికి తలవంచని ఈ చింత మానవపురోగతికి మార్గగామి ముందులోని స్వచ్ఛాత్మకు ప్రతికూల చింతను సృష్టించారు.

ఒక మనిషి చింతను పెంచుకొని, దాన్ని అత్యంతంగా - ధామకంటాడు. పంచేంద్రియాల సంక్షోభంలో ఉన్న మనిషికి పంచేంద్రియాల సంక్షోభంలో ఉన్న

మనిషికి పంచేంద్రియాల రామదీక్షను ప్రతికూల చింతించాడు.

‘అది నేర్చు కొన్నది హృదయధ్వని  
దానికి చేతగానిది ప్రతిధ్వని’

అంటూ చింతను వర్ణిస్తూ అది ధర్మ బోధదేవిన విధానాన్ని, తన్మూలంగా మానవుడికి ప్రాప్తించిన కష్టాలను, హృదయం గమంగా నారాయణరెడ్డి వివరించాడు.

ఒక కవల ప్రజానాయకుని బాటకాంతు చింత నియంపణపెట్టినప్పుడు ఆ నాయకుడు కోపించి ఆ మనిషిని చంపిస్తాడు. మానవతావాది మృత్యువు. నిరీ, మొదలైన అత్యంత యమైన విషయాలను విశ్వసించాడు.

‘కో అన్నది కొత్తకరం’ కవిత్వంలో వదవులనే వ్యామోహంలో పడి ఎటు దిగితే అటుమారి గుగిరెద్దులాగంతులేనే వాళ్ళను, వగటి భాగోతులలాంటివాళ్ళను పదిబజారులో నింబెట్టి వాళ్ళు తొడుక్కున్న వేషధారణ పాడుచేసి అసలు రంగు నియంపణలే వనతరం వస్తుందని చెప్పాడు పి.నారె.

( న శే వం )



# స మా లో చ న

\* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక \*

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

## ఊర్వశీ పురూరపుల కద - పరమార్థము

— శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావు ఎం. ఏ..

( గత సంచిక తరువాయి )

విష్కామంగా హోమం చేస్తే శక్త  
మైన ఆమృత స్థానం లభిస్తుందని అం  
టారు. అగ్నిహోత్రం లేకపోతే గంధర్వ  
త్వం లేదని వృష్టంగా అన్నారు

'అగ్నిరాహవనీయస్తు వామదేవ'  
నవరాది

దక్షిణాగ్ని వృథా జేయో నిత్యం  
నంకర్షణో బుధై :

తథా చ గార్హ పత్యోఽగ్నిః  
ప్రద్యుమ్నః పరివత్యతే

తదైవో వసతో రాజన్ననిరుద్ధః  
వశీర్హితః

తస్మాదేవ వరో విష్టుక్చ కురాత్కా  
వరాదివ

పలాశి సంవాస హతో  
గంధర్వత్వం ప్రయచ్ఛతి

కామం వినాగ్నిహోత్రేణ హతో

రాజన్ జనార్దనః  
ప్రయచ్ఛతి పరం స్థానం ఆమృతం

శాశ్వతం ద్రువం  
అగ్నిహోత్రాదృతే రాజన్గంధర్వత్వం  
న విద్యతే.

వృథాగా ఆతవి రాజ్యంహో పశువధ  
లేదంటూ ఒకవాక్యం ఉంది.

“నాసీత్పశువధార్హణాం పథస్తస్మిన్  
వృథా తదా

అమావాస్య అమావాస్యకు సూర్య  
చంద్రులు అతనిని చూడడం కోసం  
వెరుతూ ఉండేవారని కూడా ఉంది.

జీవీభాగవతంలో

మధ్యముడు. పార్వతి కావం,  
ఇలాగామారదం మొదల మాయలుగా నే  
సాగిపోయింది. బ్రహ్మకావం పల్ల  
‘ఊర్వశీ మనుష్యజన్మనైత్తివట్లుంది. కావ  
కారణం వివరించబడలేదు, రాజా విరి  
పించడం చూపి త్రీలతో చెరిమి తోడేళ్ళ  
చెరిమితో సమాన మని వీరిని నమ్మరా  
దని భాగవతంలో ఉన్నట్లే ఉంది. ఈ  
సూక్ష్మంగా చెప్పబడిందని, వేదాలలో  
విస్తరించబడిందని చివర చెప్పడం అర్హి  
గింది. ఊర్వశీ పుట్టుక మిగిలిన శ్రుతి, పల్ల  
లలో ఉన్నట్లే ఇక్కడ కూడా, నవరాదిగురు

హరివంశంలో వృష్ణుని ఆరా  
హగం కట్టి

ఇందులో విశేషం లేదు, కథ. గం  
మూలే దేవీ భాగవతంలో చెప్పినట్లే.  
బ్రహ్మకావం పల్ల ఊర్వశీ మనుష్యలో  
కంలో సంపరించినట్లుంది. అయ్యు.  
దీమాన్, అమావసువు, దృఢాయువు.

వనాయువు, శతాయువు అను ఇంద్రసదృశులైన కుమారులు పుట్టినట్లుంది.

కథ మామూలే. 'అరామాత్సహ మైఖనం' అని ఊర్వశి పెట్టిన నియమం అనగా కామంతో తానులేనపుడు భోగించరాదని నియమం. ఆయువు ధీమాన్. అమావసువు, విశ్వావసువు, క్రుతాయువు, ధృతాయువు అను సంతానం.

పవ్యపురాణంలో

మత్స్య పురాణానికి ఇతి ప్రతిబింబం, కేకేయనే దానవునిపై పురూరవుడు వాయవ్యాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడని చదువుకున్నాం. కేకేయాక్షవునిచేతిలో ఇంద్రుడే ఓడింపబడ్డాడని ఆతణ్ణి జయించివారు మన కథారాయకుడనే విశేషం ఉంది

"ఒక పుత్రే... వాయువ్య ముత్రం  
మైక్త్రా యశోఽర్థినా  
మంగళా శక్తిః పి సమరే  
స్తాయః... యన వజ్రో వివిధః  
గూర్భి చ  
స్త్రా రామాయణం  
శివీక మిత్రావరుణ పృత్యంతం  
శివీక పురాణం ఉన్నట్లే విశేషం  
కనబడలేదు.

వాయుపురాణంలో

పురూరపుడిందిలో బ్రహ్మవాదిగా,

దాంతునిగా, ధర్మజ్ఞుగా సత్యవాదిగా ప్రకంపింప బడ్డాడు.

'తం బ్రహ్మవాదినం దాంతం  
ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినం  
ఊర్వశీ వరయామాస హిత్వా  
మానం యశస్వినీ'

గంధరులించిన అగ్నిస్తాలి అశ్వత్థంగా మారినట్లుంది పురూరవుని వల్ల త్రేతాయుగంలో ఒక అగ్ని మూడుగా మారిందని మిగిలిన పురాణాల్లో ఉన్నట్లే ఇక్కడ కూడా.

త్రేతాయాం నమోరథః ...  
కోఽగ్నిః శూర్యమాదైవ  
ఐప్రీన్ తాన్ అకల్పయత్ "

ఆయువు, ధీమాన్, అమావసువు, శతాయువు గతాయువు అనే సంతానం.

వామన పురాణంలో

ఊర్వశీనృప్తి మిగిలిన పురాణాల్లో ఉన్నట్లే ఇందలి వపంతముకు పుట్టిన కావ్యశైలిలో మహాహరంగా సాగింది.

భాగవతంలో

ఊర్వశి పురూరవులు కొంతకాలం కలిసి యుండి విడిపోయిన తర్వాత పురూరవుడు ఊర్వశిని చూసి నువ్వు లేకపోతే నేనీ అరణ్యంలో చనిపోతాను తోడేళ్లు

నన్ను పీక్కుని తిటాయని అనగా ప్రీతికు తోడేళ్లు వంటి హృదయం ఉంటుందని నమ్మదగిన వాచకారని ఇంద్రియాలే తోడేళ్లు వంటివని శతపథ బ్రాహ్మణంలో ఊర్వశి చెప్పినట్లు ఇక్కడ ఉంది. ఇక్కడున్న అగ్నిని పాసనను గమనించండి. అరణిని మధిం చేటపుడు క్రిందనున్న అరణిని ఊర్వశిగా, పైనున్న అరణిని తానుగా, మధ్యనున్న కల్పను సంతానంగా భావించాడు. 'ఊర్వశ్యా యురిసి పురూరవా' అనే మంత్రం దీనికి మూలమని వ్యాఖ్య

"ఊర్వశీం మంత్రతో ద్యాయన్న  
ధరారణి ముత్తరాం  
ఆత్మానం ఉభయోర్మధ్యే యత్  
తత్ ప్రజననం ప్రభుః"

మంత్రం వల్ల జాతవేదుడు (అగ్ని) పుట్టాడు. ఆ అగ్నిని ఊర్వలోక ప్రవాతమైన కుమారునిగా భావించాడు.

'తస్య నిర్మథాజ్ఞతో జాతవేదా  
విభావసుః

త్రయ్యా స పిద్యయా రాజ్ఞా  
పుత్రత్వే కల్పితప్రీత్యుత్'

ఇంతకు ముందు ప్రవాతారంలో పేదం ఒకటిగా ఉండేది అనే నవ్వు వాఙ్మయానికి బీజభూతమని నారాయణ దొక్కడే దేవతయని. ఒకే అగ్ని ఉండేదని హాస అని పిలువబడే ఒకే ఒక నర్మ ఉండేదని. త్రేతాయుగం నుండే అనగా పురూరవుని నుండే ఒకపేదం మూడువేదలుగా మారిందని. అగ్నిని

మంత్రావంగా తావింపి పురూరపుడు గం  
దర్శ తోకాన్ని పొందాడని ఉంది.

“ఏక ఏవ పురావేదః ప్రణవః  
సర్వవాఙ్మయః  
దేవో నారాయణో నావ్య  
ఏకోఽగ్ని ర్వర్ణ ఏవ చ  
పురూరవ స ఏవాసీత్ క్రయా  
త్రేతాముఖే నృప  
అగ్నినా వృజయా రాజా లోకం  
గందర్వమేయవాన్ ”

పై శ్లోకాలకు వ్యాఖ్యానం గమనిం  
చండి.

“ఉభయోరరణ్యోర్మధ్యే యతాగ్ర  
ష్ఠం తత్ప్రజననం పుత్రం ద్వాదశ  
తపాచ మంత్రః ‘ఊర్వశ్శాయురపి  
పురూరవా ఇతి’ ‘జాతం పేదో దనం  
తోగ్గం యస్మాత్ స చ త్ర య్యా  
విద్యయా విహితేన అదాన సంస్కా  
రేణ త్రివృత్ కల్పితః పుణ్యలోక  
ప్రావకర్తా.”

“నను అనాది క్రయ బోధితో బ్రాహ్మ  
ణాదీనాం ఇంద్రాద్యనేక  
దేవతాయజనేన స్వర్గస్యాప్తిహేతుః  
కర్మమార్గః కథం స్యాదితివర్ణ్యతే  
పురాకృతయుగే సర్వవాఙ్మయ  
సర్వాసాం వాచాం వీజమూతః  
ప్రణవః ఏక ఏవ వేదః దేవశ్చ  
నారాయణః ఏక ఏవ అగ్నితైవ  
ఏవ లోకికః వర్ణశ్చ  
ఏక ఏవ హంసో నామ.”

కృతయుగంలో నత్వప్రధానమైన  
జీవులందరూ వర్ణ భావ నిష్ఠులై ఉండే  
వారిని, రజఃప్రధానమైన త్రేతాయుగంలో  
వేదాది విభాగం వర్ణ కర్మమార్గం ప్రక  
టించబడిందని శ్రీవరవ్యాఖ్య.

“వేదశ్రయీతు పురూరవనః  
సకాశాదాసీత్ ఏమివాన్ పాప  
కృతయుగే నత్వప్రధానాప్రాయశః  
సర్వేఽపి భావనిష్ఠాః.  
రజఃప్రధానే తు త్రేతాయుగే వేదాది  
విభాగేన కర్మమార్గః  
ప్రకటో బభూవ.”

ఈవ్యాఖ్యనే ‘అమృతం వా అజ్య  
మితి’ “శమీగచ్ఛాపగ్నిం మంత్రతీతి’  
అనే మంత్రాలు పేర్కొనబడ్డాయి. అర్థం  
తరువాత విపరీతము.

భారతంలో

అదిపర్వంలో పురూరపుడు బ్రాహ్మ  
ణులతో యుద్ధంచేసి గందర్వలోకంనుండి  
త్రేతాగ్నిని తీసికొని వచ్చినట్లంది.

పురాణ ప్రామాణ్యం కథావాఙ్మయా  
నికి లేకపోయినా అందులోఉన్న విశేషా  
లను గమనించండి.

బృహత్సంహితామండలిలో

స్వర్గలోకంలో ఊర్వశి నృత్యంచేస్తూ  
ఉండగా అదినయచ్చేదమైందని పురూర

పురు నవ్వాడు. మీ ఇద్దరికి వియోగం  
కలుగుగాక అని ఇంద్రుడు శపించాడు.  
రాజా ప్రార్థించగా బదవ్యాకృతుడై తగ  
వద్దవునమైన వెనుక శాపాంతం అవుతుం  
దని ఇంద్రుడను గ్రహించాడు. తుండు  
రుడు శపించినట్లు పారాంతరంలోఉంది.

కథా రిత్సాగరంలో

ఊర్వశి పురూరపురు వరస్సరవిరహ  
దాహతో ఉ దడం చూసి. నందనోద్యావ  
వనంలో ఉన్న పురూరపునికి ఊర్వశితో  
కలుపునట్లు చేయవలసినదిగా నామాటగా  
ఇంద్రునితో చెప్పని నారదునితో హరి  
యన్నట్లంది ఊర్వశి అప్పచెప్పగా  
స్వర్గం నిర్జీవంగా ఉందని, ఊర్వశి  
మృతనంటే వంటిదనే వర్ణన ఉంది.  
దానిపై సంతోషించి పురూరపుడు  
ఇంద్రునికి సాహాయ్యంచేసిన సందర్భం  
లో తుంబుర షర్యవేక్షణలో రంభ  
నృత్యం చేస్తూఉండగా పురూరపుడు  
నవ్వాడు. ఇది దివ్యమైన నృత్యం మా  
మూలు ముప్పకేం తెలుస్తుందని రంభ  
ఎద్దేవా చేసింది ఊర్వశి సహవాస వర్ణన  
నాటకం అంటే కాకు తెలుసునని సీగుడు  
పైన తుంబురుననే తెలియదని పురూ  
రపుడు అహంకరి చాడు. కృష్ణుడే ఆరా  
డించేవరకూ ఊర్వశి వియోగం కలు  
గాక అని తుంబురుడు శపించాడు. గం  
ధర్వులు ఊర్వశి తీసికొని పోయారు.  
బదరికాశ్రమంలో వారిని ప్రార్థించగా  
గంధర్వులు తిరిగి ఊర్వశిని అప్పగిం  
చారు.



### ఇక అంతర్ధారం

ఊర్వశి పెట్టిన వియమాంకు అర్థం ఉందా? నేతిని అహరంగా తీసికొంటానని, సంసార మతం మివహా పురుష పుణ్య దిగంబరంగా చూడనని. రెండు గొట్టెపిల్లల్ని కయన మండిరంలో కట్టి యుంచి పుత్రసమావంగా చూసుకుంటానని అవదంలో విశేషం ఏమిటి? దేవతలకు అహరం అమృతం. వారే ఊలో కంలో అవతరించినపుడు వారి అహరం మృతమే. ఆయుర్దాయాన్ని ఇచ్చేది పుత్రమని. అయిప్పే మృతమని మంత్రాలంటున్నాయి: "అమృతం వా అజ్యం" "అయుర్వైపుత్రం" అని మంత్రాలు. వీరికి పుట్టిన వారు శతాయువు, దీర్ఘాయువు మొ! సంతానమే. వారిపేర్లన్నీ ఇంచుమించు సమావంగా అన్ని పురాణాలలోనూ గమనింపదగింది.

దినమొలతో ప్రిగావి. పురుషుడు గావి కనదిడ కూడదు అది ఒక అశాచారం. సర్వ అశాచారాలకు దీనినొక గుర్తుగా భావిస్తే సంతేహం ఉండదు. వగ్గుత్వం అంటే దినమొలతో ఉండడమే కాదు ఎవరికులంలో వేదశాస్త్రాలు దనో ఆ పురుషుణ్ణి వగ్గుడని పిలుస్తారని మార్కండేయ పురాణం అంటోంది. "యేషాంకురే వవేదోఽస్తి న శాస్త్రం నైవ చవ్రతం. తేనగ్నాః క్రితాః" ద్రహ్మాండ పురాణంలో ఒక చక్కవి మాట ఉంది. దాడుకావనంలో శంకరుడు దిగంబరంగా ఉండగా బట్ట కట్టో అని అక్కడ వరన్నారు.

బట్టలు కట్టినా ఇంద్రియాలను జయించలేని వారే వగ్గులని ఇంద్రియాలను జయికదిన వాడు బట్టకట్టకపోయినా కట్టి వస్తేయని శివుడంటాడు. క్షమ, దైర్యం అహింస. శాంతం. వైరాగ్యం. మానావ మానాలను వహించుట అనే బుద్ధులతో శరీరాన్ని కప్పాలని అంటాడు. "ఇంద్రియై రతితైర్నగ్నాడు కూలేనాపి సంవృతాః, తై రేవ సంవృతో గుప్తో నవప్త కారణం నృతం. క్షమా ధృతి రహింసాచ వై రాగ్యం చైవ సర్వః" అచారవంతుని మందే విచ్చితిలేని సంతానాన్ని ఊర్వశి కోపింది తేవలకామో వభోగం కాదు కరియత, సంతానంకలిగే వరకూ ఉంటానని. ఎప్పుడు వగ్గుంగా కనబడతానో వెళ్ళిపోతానని అన్నాను కదా అని ఊర్వశి ప్రతిజ్ఞను గుర్తుచేసి వట్లు ఋగ్వేద 11 వ మంత్రం. 'అవ త్యోత్పాదన పర్యంతం వసామి వగ్గుం త్వాం యదద్రాక్షం తదా గచ్ఛామి ఇత్యేవం రూప్తోమితం: సమయః' అని విద్యా రణ్య భాష్యం గర్భం దరించేటంతవరకూ అతని దగ్గర ఉంది. 'పురుషఃస: యావతా కాలేవ గర్భిణి అన గర్భయుక్తా బభూవ. తావత్పర్యంతం చిరకాలం అస్మిన్నువాస' అని శత పథ వ్యాఖ్యానం కూడా.

ఇక గొట్టెల్ని పుత్ర సమావంగా చూడడమేమిటి? గొట్టెలు గొట్టెలుకావు. అవి మిత్రావరుణులకు ప్రతిబింబాలు. ఇట్లా చెప్పడానికి ఆశారం ఉందా? రాక్షసులు దేవతలకు తయవడి సము

ద్రంలో దాగగా, సముద్రాన్ని ఎండించ చేయండని అగ్నివాయువులతో ఇంద్రుడన్నట్లు వద్యపురాణం. సృష్టితండంలో ఉంది సముద్రాన్ని ఎండించచేస్తే మిగిలిన ప్రాణికోటి వశిస్తుందని అట్లాచేయమని అగ్నివాయువులన్నారు. మునుల రూపంలో పుట్టండని వీరిని ఇంద్రుడు శపించాడు. వారే మిత్రావరుణులనీర్య రూపంలో కుంభంలో జన్మించారు. అగన్య వసిష్ఠుల జన్మకు కారణమైన వారిని గూర్చి తెలిసికొందాం. మిత్రావరుణులు తామెను చూసి మోహించారు. ప్రత్యక్ష సంగమంలేదు, వారి శక్తిని ఒక కుంభంలో ఉంచగా అగన్య వసిష్ఠులు పుల్ల వట్లు చదివాం కదా. భారతం మేఃమ అగ్నిగా. మేషాన్ని వరుణునిగా భావించండని చెప్పింది.

'అహోఽగ్నిర్వరుణో మేషః'. అవరుణుడే ఇక్కడ మేషం. మేషం అంటే మేకకాదు గొట్టె. మరి రెండుగొట్టెలున్నాయి కదా! కథలో మిత్రావరుణులున్నారు కదా! ఎట్లాబొసగిందారి? ప్రాణవృత్తికి. వగటికి అభిమాన దేవత మిత్రుడని అపానవృత్తికి దాత్రికి అభిమాని దేవత వరుణుడని తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణం (1.7-10-1) చెబుతోంది.

'మైకం వా అహః వరుణీరాత్రిః'. పేరులో లేదమున్నా మిత్రావరుణులిద్ద ఒక్కరే. వారి ప్రతిబింబాలే ఈ గొట్టెలుగా భావించింది. తండ్రి తానే కొడుకుగా పుడుకున్నాడని మంత్రంఅంటోంది కదా! 'అత్యా వై పుత్రీనామాపి.. ఆ

గొట్టెలునంతానానికి గుర్తులు మాత్రమే. మిత్రావరుణులనుండి ప్రత్యక్ష సంతానంలేదు. కనుక తృప్తిలేదు. ప్రత్యక్ష సంతానం కర్మభూమి యైన భారతదేశం లోనే. అదై నా బ్రాహ్మవాదియైన పురూరవుని నుండే గొట్టెల్ని పుత్ర సమానులుగా చూసింది. పుత్రులుగాకాదు గొట్టెలొక ప్రతీక. ఈమెకు కలిగిన సంతానం చంద్ర సూర్య వంశాశను కలిపిన పురూరవుని నుండి విచ్ఛిత్తిలేని సంతానం ఇతని నుండే పొందాలి వారు ఆయుష్యే ప్రధానంగా కలిగినవారు. వారి పేరే చెబుతున్నాయికదా !

ఈకథ ద్యులోక, అంతరిక్షభూలోకాలకు చెందినదిగా కనిపిస్తోంది. ద్యులోకం లోని మిత్రావరుణులు. అంతరిక్షానికి చెందిన ఊర్వశి భూలోకానికి చెందిన పురూరవసుల వృత్తాంతమే ఇది. భూలోకంపైన అంతరిక్షం. దానిపై ద్యులోకం ఉంటాయి. అంతరిక్షం యక్ష గంధర్వ అప్పరోగణసేవితంగాఽపింహ పూర్వ లాపిని ఉపవిషత్తు చెబుతోంది. 'యక్ష గంధర్వాప్సరో గణసేవితంఅంతరిక్షం పీటిలో తిరిగేవారవి గావి అంతరిక్షంలో సరవరించేవారఃగావిఅప్పరసల శబ్దానికి అర్థం చెప్పాలవి 'అప్పు సుం త్యః చరంత్యః అంతరిక్షచారిణ్యోవా' అవి అధర్వేదిం ఏదవి కాండినో ఉన్న మాట ఊర్వశి స్వర్గలోకానికి వెళ్ళగా అమెను వెదకడంకోసం కురుక్షేత్రంలో ఒక వృదేశమైన స్లక్షప్రాంతంలో నంచరిస్తూ ఉన్న పురూరవునకు వశిరూపం లో అప్పరసలతో ఒక సరస్సులో కీర్తి

స్తూ ఉన్న ఊర్వశి కనబడినట్లు శతవధ బ్రాహ్మణం అందోంది. ఇతడే నా ప్రియురవి పక్షిరూపం నిడివిపెట్టి తన దైన రూపంలో కనబడిందని కూడా ఉంది.

ఇంకా ఊకథ సూర్యోదయం-ఉషస్సు. మేఘం-మేరుపు తిగ-వర్షం మొ॥ అలౌకిక వస్తువులతో ముడిపడియున్నట్లుగా భాసిస్తోంది.

సూర్యోదయం అయిన తర్వాత అగ్ని నుండి పుట్టిన ఉషస్సు ఎల్లా కనుమరుగై నాతుందో. మరల తిరిగిరాదో అల్లె కీతో నాకు నందిం లేదన్నట్లుగా శతపథ బ్రాహ్మణ వాక్యం. ఈ వైదికమైన ఉషమను గుర్తించండి. సూర్యోదయేన వివి వర్త్యాణాం ఉష సాం మధ్యే అగ్నియా ఆగ్నే భవా పూర్వా ఉషాః యథా ప్రకాశమతి నపునరావర్తతే ఏవం ప్రాకృమిష మిత్థ్యః అవి భాష్యం. నేమ దేవతను. నీవు మనుష్యుడివి. గావి మాదిరిగా వట్టుబడవి దాని నంటూ అంటే ఉంది. 'ఆహం దేవత్రీ త్వం మనుష్యః అతః వాం ఇవ యథా వాతో గంతుం వశక్యతే ఏవం మత్ప్రాప్తిస్తవ దుష్కరేత్యర్థః'

ఊర్వశి పురూరవుణ్ణి ప్రేమించిందంటే సూర్యుడు దుదయించడం అవి. అతణ్ణి వగ్గుంగా చూసిందంటే ఉషస్సు కనుమరుగైందని, ఊర్వశి మరల పురూరవుణ్ణి చూసిందంటే సూర్యుడు మరల అస్తమిస్తున్నాడనే మాక్సముల్లర్

మాటకు పై సుంత్రం అధారంగా తోస్తోంది.

సూర్యుడు నాయకుడని, శాశ్వత ఉషస్సుని నాయకుడే పవిత్రపవితీరాలలో నంచరిస్తాడని పగలు గడిచిన తర్వాత ఉషస్సుతో పాడి యుంటాడని మోవి యర్ విలియమ్సు గారి భావనకు కూడా అదే ఆధారమై యుంటుంది.

పై శతపథ బ్రాహ్మణ వాక్యాలను బట్టి యుగ్వేదంలోనూ ఉన్నాయి. 'కిమేతా వాచా మంత్రంతో'.

పురూరవుడు మేఘంగా ఊర్వశి మేరుపు తిగగా భావించబడింది. అంతరిక్షం నుండి వర్షం కురిపిస్తున్నదై సంతానాన్ని ప్రసాదిస్తున్నదనే మంత్రాధ్యాత్మి చూడండి.

'విద్యున్నయా .... అనే మంత్రానికి భాష్యం అందిస్తా-

'యూ ఊర్వశి విద్యున్న విద్యుదీవ ఏతం గచ్ఛంతి దవిద్యోత ద్యోతతే - కింతుర్వతీ - అప్య - అవి ఇత్యంతరిక్ష

వామతత్పరిణామీ వ్యాప్తావి వాకామ్యావి అస్యదతిమ తావి ఉదయావి వా మే మహ్యం తంతి సంపాద యంతి - యథా అగతాయాస్తస్యాః సకాశ్ అనః వ్యాప్తః

కర్మను కర్మవాన్ వాసర్యః  
వరేభ్యో హితః మజాతః  
మజననః పుత్రః జనిష్ఠో  
అజనిష్ఠ ఉత్పద్యతే.”

పుత్రరూపంలో భూరక్షణ కోసం  
నాలో నీవు పుట్టావని తండ్రే కొడుకుగా  
పుడు తున్నాడని అంది. జన్మిష ఇతా....  
అనే మంత్రంలో 'ఇతా ఇతం గోపీ  
ర్యాయ గోవృషీ-పతం వాఽనం-  
భూమే'రక్షణాయ జ్ఞిషే హి జాతోఽసి  
తియ. పుత్రరూపీః ఆత్మావైపుత్ర  
నామా ఇతి శ్రుతే. పునస్త దేవాహ హే  
షరూపః మే మమోదరే మయి ఓజః  
అపత్యోత్పాదన సామర్థ్యం దదాత మయి  
విహితవానసి.

ఇట్లు అంతరిక్షంనుండి వర్షం కురి  
పించే శక్తి ఉర్వశియని తెలిపికొన్నాం  
పురూరవుడు మేఘమని మంత్రంలో  
లేకపోయినా బృహదేవతా గ్రంథంలో  
సూచించబడింది. అపాంసపాత్, దవిక్రా,  
షవర్ణ, పురూరవస్సు, ఋత, అసునీతి,  
వేన, రాతా, వాక్, సరమ, అప్తా,  
భృగు అమృత, సఃస్వతి, యమి,  
ఉర్వశి, సిసీవారి, పథ్య వృష్టి, ఉషస్,  
కుహ, సీరందరు అసతికి చెందినట్లుంది.  
అదితి యవగా అశందసీయమైవ ప్రకృతి  
అవ్యక్తమైన స్మృతి, దీని తరువాత  
గ్లోకంలో కీలకం దాగియుంది

“ఉషద్యోమ్ముదయం యాతి  
కృంతత్రాద్వి సృజన్మపః

పురూరవన మా హైవం  
వ్యవాక్యేనోతు వాపిహి

గర్జిస్తూ అతడు (పురూరవుడు)  
సూర్యోదయం వైపు వెడుతున్నాడు.  
రువన్ అనేమాట గమనింప దగింది.  
అగాధం నుండి వర్షాన్ని కురిపిస్తూ ఉరు  
వాపిని (ఉర్వశి అని వేక్టోనెర్, అతనిని  
పురూరవుడని అన్నది. అనగా ముం  
దుగా గర్జించువాడు.

“Roaring (ruvan) in the  
sky he proceeds to sunrise  
discharging the waters  
from the abyss (కృంతత్రాత్)  
(therefore) wou.vasini  
(i. e. urvaci) calls him  
pururavas in her own  
words.”.

పురూరవా బహుథా రోరూయతే  
అని విరుక్తం. గర్జించునది మేఘమే  
కదా.

ఆ బృహదేవతా గ్రంథంలోనే పురూ  
రవుడు ఉర్వశితో ఉండిగా ఇంద్రుడు  
అసూయపడ్డాడు. అతడు ఇంద్రుని మాది  
రిగా తావిస్తున్నాడేమిటని శంకించి  
నట్లుంది,

“తయా తవ్య చ సంవానం  
అసూయన్ పాకశాననః

“వై తామహంచానురాగం  
ఇంద్ర వచ్చాపి తవ్యకు.శి  
వస్త. అవ్యా.శ్లో. 14”

ఓరిద్దరికి ఎడబాటును కల్గించని  
వజ్రింతో ఇంద్రుడు చెప్పినట్లుంది

“నత యోస్తు వియోగార్థం  
పార్శ్వస్థం వజ్ర మద్రవీత్

ఓ్రితిం బింది తయోర్వజ్రమమచేది  
చృసి ప్రియం

అది వారిద్దరికీ మాయతో విరిచీ  
యగా ఉన్నతుడై రాజు సంచరించాడు.

“తదేక్యక్త్వా తయోః ప్రితిం  
వజ్రోఽఽనత్స్వమాయయా  
తతః తదా విహీనస్తు  
చచారోన్మతవన్నపః” శ్లో 150

ఇక్కడ వజ్రం ఉంది కదా! ఏం  
చేస్తుంది?

“వయే దివః ...ఋక్. 1 అష్ట

అనే మంత్రంలో నీరు ద్యులోకం  
నుండి భూలోకానికి రానపుడు, అసీటిని  
ఇంద్రుడు వజ్రంతో మేఘం నుండి  
కార్చునట్లు చేస్తాడని ఉంది. నీరు, లేజ  
స్ఫురి కలయు పల్లినే వర్షాలేర్పడు  
తున్నాయి. మేఘాలకు. వాయువు  
యొక్క రాపిడిని కలిగించడం, సీటిని  
వర్షంపడేయడం నడుంను ప్రవహింప  
చేయడం ఇంద్రుని కృత్యాలని (అష్ట.

ద్వి. అత్యా. 22 సూ) ఇంద్రవ్యసు  
వీర్యాణి...అనే మంత్రంలో ఉన్నట్లు  
భారతకథలు, అంశరార్థంలో విపులంగా  
వివరించాను.

వజ్రమే విడుగు.

ఇట్లా ఆరౌకికమైన విషయాంతో  
ఈకథ సాగింది. సూర్యుడు. ఉషస్సు,  
మేఘం-వర్షం ఉన్నంతవరకూ ఈ కథ  
ఉంటుంది.

ఇక కథవథంలో కొన్ని విశేషాలు  
న్నాయి. గంధర్వులిచ్చిన అగ్నిస్థాలిని  
అరణ్యంలో విడిచిపెట్టి తిరిగి చూడగా  
అగ్ని రావిచెట్టుమదిరిగా, గిన్నెకీమీ  
వృక్షరూపంగా మారింది. 'అగ్నిరశ్వత్  
వృక్షైత్యనా పరిణతః స్థానీ తు శమీవృక్ష  
రూపేణ పరిణతాః ఏట్లా యాగం చేయా  
లో మరల గంధర్వులు చెప్పారు అశ్వత్  
వికారమైనది ఉత్తరాంజికా. అధరారణీ  
నిమిత్తం జమ్మిని ఉపయోగించి అగ్నిని  
పుట్టించని అన్నారు. లేదా రెండు అర  
ణులను అశ్వత్థమందైనా సరేనని  
అన్నారు. అశ్వత్థమైన వాటితోనే అర  
ణులను చేసి మధించాడు.

ఇట్లా వైదికమైన క్రియాకలాపానికి  
శ్రీకారం చుట్టినవాడు పురూరపుడు.  
యాగాదుల విమత్తం చేద్దా విభజిం  
చినవాడు పురూరపుడు. దాంతడోన్ని  
కర్మభూమిగా తీర్చిదిద్దినవాడు ఆమహాను  
భావుడు.

ఈశ్వరీని అవరోహణక్రమంకాగా  
పురూరపుని ప్రస్ఫుర్తిఅరోహణ క్రమం

రామాయణ వ్యాఖ్యానము

ధర్మాకూతము - "త్ర్యంబకమఖిమ్"

— శ్రీమతి పి. వి. యస్, కామేశ్వరమ్మ ఎం. ఎ. ఎం.ఎ. ఎల్.

'ప్రాచీనైః కవిభిర్న్న ధర్మపరతా  
రామాయణ స్మేరితా  
సేయం నంప్రతి వర్ణ్యతామితి  
మహా: సంప్రేరితే నాదరాత్,  
వివ్వ: స్తదనుగ్రహేణ కరణ  
జ్యేష్ఠత్కటాక్షిణచ  
వ్యాఖ్యాత్ర్యంబక యజ్ఞనావిరచితా  
విస్ఫుట్ట ధర్మాకయా ||'

ప్రసిద్ధమయిన రామాయణ వ్యాఖ్యలు  
అరు. అందు 17 ప కళాట్టికి చెందిన,

మహారాష్ట్రం

లో సాగింది భూసంబంధమైనది వివ్వం  
గా తీర్చిదిద్దడమే ఈకథారంభం.

ధర్మపూర్ణమావంతు ప్రకంఠించి  
వికృతీయాగములు, అగ్ని మంఠవంపల్ల  
సావ్యమైన చాతుర్మాన్య క్రతువులను  
చెప్పడం కోసం ఈకథ చెప్పబడిందిగా  
కథవచనబ్రాహ్మణ ఉపోద్ఘాతంలో ఏదా  
రణ్య స్వామి వివరించారు కనుక ఈ  
కథవైదికం.

పురూరపుడు ఈశ్వరీని మెరుపుతీగ  
అని ఆనడం, తననుఉషస్సుతో, గాలితో  
ఈశ్వరీ పోల్చుకొనడం వంటి విషయా

'ధర్మాకూతము' విశిష్టమైనది ఈ  
వ్యాఖ్యాత నామము. త్ర్యంబక  
మఖిమ్ 'దీవిని "త్ర్యంబక మ"  
అనుబయి కలదు. ఇతడు భరద్వాజ  
గోత్రీయుడు. మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణుడు  
గంగాచార్యురీ. కృష్ణాంబికల మధ్య  
బిడ్డడు. గంగాధరుడు తంజాపురి మహా  
రాష్ట్రాధిపతి ఏకోజీమొక్క ప్రధానా  
మాత్యుడు 2 విద్వాంసుడు నాయకరాజుల

(1450 A. D.) యనంతరము వచ్చిన  
వారు మహారాష్ట్రులు (1676-1805

లను ఆధారంగా గ్రహించి ఇట్లాభావిం  
చాను కనుక కొందరనుకొన్నట్లుగా  
పు-ఇకకను వెట్టిమొట్టికథలు కావని  
సాంకేతికమైన అర్థంతో ఉంటాయని  
మనవి.

దేవరకొండ శేషగిరిరావు. ఎం.ఎ..

రెవెన్యూ ఇన్ తెలుగు

8-14-2 రెవెన్యూ ఏరి

గండివగరం

కాకినాడ-533004



A. D.) ఏకోటీ నృపునికారము క్రిస్తు కరము వదలించుకొని అత్తార్థము (1874-1887 A. D.) అతనికి కుమారులు ముగ్గురు. శాహజీ, శరభోజీ, కులజాజీ (లేకకుక్కోజీ) నామములు పేరు తమ తండ్రి తదనంతరము వరసగా తంజావూరి రాజ్యము నేలిన అధినేతలు సహృదయులు.

ఏకోటీ ప్రభువువలెనే మహామాత్యుడైన గంగాధరార్థునికి కూడ ముగ్గురు కుమారులు, నృసింహాచల, త్యంబకుడు, భగవంతుడు అని పేర్లు. మొదటి ఇద్దరు, కులక్రమాగతమయిన అమాత్యుడనిపి, తమతండ్రి అనంతరము, కరితరువాత నొందు చేపట్టి తమప్రభుత్వ పరాయణతను వెల్లడుచిరి. ఇందులో రెండవ వాడైన త్యంబక ముఖపేరు అతని పితామహునిపేరు.<sup>3</sup> అతనికి బాబాజీ యజ్ఞుడు అనుపేరును ఉన్నది. ఏకోటీ ప్రభువు 1678-1683 తన అవసానకాలమందు. ఈత్యంబకుని, శాహజీకి (1687-1711 A. D.) మంత్రిగా నియోగించెను. అటు తర్వాతవచ్చిన శరభోజీకికూడా (1712-1727 A. D.) ఇతడు మంత్రిగా నుండెను. కావున రచయితకాలము (1805-1756 A.D.) 17 వ శతాబ్దపూర్వార్థము.

ఉన్నత వంశ సంజాతుడు, విజ్ఞుడు, విద్యావీరియు అయిన గంగాధరార్థుని జ్యేష్ఠకుమారుడయిన నృసింహుడు కూడా సౌజన్యపూరిత గుణగణములచే సులంకరింపబడినవాడై వత్యసంపదై శాంత మని

స్కందై విద్వాంసుడై అమాత్యవదవిని చేపట్టియు, కేవల ఆచారమునేకాక సారస్వతాధికారమును గూడ సంపాదించెను 4 త్రిపురవిజయ చంపూనామక మయిన ప్రబంధమును గ్రాధించెను.

కవివరుడయిన 'త్యంబకమఖిన్'ను, చిన్ననాటనుండి ఏకోటీ, అతని పట్టమహిషి అయిన దీపాంబ అతిశయముగ ఆదరించి ఆభిమానించిరి. సన్యాసిములందు ముఖ్యునిచేసి తమకుమారు డయిన శాహజీకే అమాత్యునిగా నియోగించిరి 5 శాహజీకిగల వితరణశీలత్వమున, విద్వాంసులను ఆదరించు ఆభిరుచి అతనికి, 'తంజావూరు దోబాడు' అని ప్రఖ్యాతి వచ్చెను. అతని పండిత నమ్మానములకు అమాత్యుడయిన త్యంబక వియొక్క వర్తన పాచ్చుగా నుండెను. దీనికి అమంత్రీ దేవాదాయ, ధర్మాదాయాది పత్యము గూడ యొక కారణము.

ఈతనికాల విషయమున యొక వివాదమున్నది ప్రముఖ ఆలంకారికకర్త 104 గ్రంథములకు గ్రంథికర్త. అందులోను 'రామాయణ శాత్పర్య నిర్ణయము' 'రామాయణ సారసంగ్రహము' అను రెండు రామాయణ వ్యాఖ్యానములకు కర్త అయిన, అప్పయ్య దీక్షితుడు 'త్యంబకమఖి' వసుకారీనునిగ కొందరు తలచుదు. కాపి (పెన్నకొండ) పెనుకొండ రాజైన వేంకటరాజుచే ఆదరింపబడినవాడని, అతని కాలము క్రిస్తుశకము 1588-1818మధ్య

కాలము వాడనియు. గాబట్టి అప్పయ్య దీక్షితుడుని కాలము 18 వ శతాబ్దపు తొలితాగమనియు తెలియుచున్నది ఇతను వ్రాసిన 'కువలయానందము'నకు 'రసికరంజనీ' టీకను వ్రాసినవాడు గంగాధరార్థుని. ఇతనినే 'గంగాధర వాణపీఠ' అనుపేరుతో కూడ పిలుచుదు ఇతను, 'అప్పయ్యదీక్షితుడు తన పితామహుని సోదరుని గురువుగా (అన్యత్ పితామహ సోదర దేశికేంద్ర) చెప్పెను; 'రసికరంజనీ' టీకకువల యానందమునకు పరమ ప్రమాణమయినది. దీనిని బట్టి అప్పయ్య దీక్షితుడు త్యంబకమఖి నమకారీనుడు వాడనియు అతని తండ్రి అయిన గంగాధరార్థుని కన్నా ముందువాడని తెలియుచున్నది

శాహజీవలెనే శరభోజీకూడా విద్వాంసుని యొక అమితమయిన గౌరవ, ఆదరాఢిమానములను చూపెడివాడు, అతనిచే ప్రతిష్ఠింపబడిన గ్రంథాలయము, అతని పేరుమీదనే పిలువబడుతూ నరస్పతి దేవికి సర్వసకాలగా రూపుదిద్దుకొనినది. 6 అదియే తంజావూరు శరభోజీ సరస్వతిమహల్ లైబ్రరీ తారత దేశములోగల అతిప్రాచీన మయిన వ్రాతప్రతులుగల గ్రంథాలయములలో వివి యొకటి.

పిద్యద్వరేణ్యుడు, పండితుడు, చారిత్రుడు అయిన శరభోజీ కోరికపైనే, అంతవఱకూ రామాయణమునకు శివ కేళవ వరమయిన పవక్షిదేస్తూ, స్తుతిస్తూ ఆర్చిస్తూ, విశిష్టార్చిత పరముగా వ్యాఖ్యా

వింపబడుతూ వచ్చిన వ్యాఖ్యానముల ప్రకారముగాక ' కేవల అర్థవివరణ. తత్పర్యవివరణ గ్రంథములు గాకాకుండా, 'రామోవిగ్రహ వాన్ ధర్మః' 'యస్మిన్ వచనే ధర్మః యో ధర్మాన్నితి వర్తతే ' 6 "ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ", 10 'ధర్మాతానత్య సందక్రూమోదాశరధిర్యది' 11 "విద్ధిమాం ఋషిస్తుల్యం కేవలం ధర్మమాస్థితమ్" 12 అన్న ఋషివాక్యము ప్రకారము రామునిచే ధర్మము ఏ రీతిలో ఆచరింపబడిందో అప్రకారము ధర్మవివక్షమాత్రమే గల వ్యాఖ్యానముగా 73 ధర్మాకూతమును ఈ మంత్రమాణిక్యము రచించినాడు

"ధర్మం యశస్వ మాయుష్యం

రాజ్ఞాంచ విజయావహమ్,  
ఆదికావ్యమిదంచార్షం పురా  
వార్హికి శాకృతమ్.

అని ప్రసిద్ధిపొందిన రామాయణమునకు తగిన వ్యాఖ్య.

ఏకోజీవ్యపునిచే లాలింపబడి, కాహజీవ్యపునిచే సమ్మానింపబడి, శరతోజీవ్యపునిచే గౌరవవింపబడిన, కనిదురీణుడయిన ఈత్ర్యంబకమని వృద్ధాప్యమున తంజాపూరు సమీపమందలి కుంభకోణము వద్ద పవిత్ర కాశీ నదీతటమునందలి. 'స్వామికైలమను ఆనుకూల ప్రదేశమున పవించి శృతి. స్మృతిచోదితములయిన కర్మల నాచరించుచూ, ధర్మవిష్టుడై ముముక్షుత్వమునకు తత్పరమైన

మందుగల, 'స్కందుని' శారాదీస్తూతన శేషజీవితమును గడిపెను. 12

పరమహాకృషణుడయిన యితడు తరుణ వయస్సునుండే శృతిచోదితములయిన అగ్నిహోత్రాది యజ్ఞవిధులను నిర్వర్తించుచూ లౌకిక, వైదిక వ్యవహారముల యందు పరివిష్టతను సంపాదించెను. అటువంటి ధర్మచోదితుడు గనుకనే -

'వేదవేద్యేపరే పుంసి

జాతే దశరథాత్మజే;

వేదః ప్రాచేతసాదాసత్

సాక్షాద్రామాయణాత్మకా॥

అనే పేరుగల రామాయణమునకు వేదవిహిత ఆరసమస్వయముచేయుచూ. ధర్మాధర్మ విశ్లేషణగావించుచూ, శృతి. స్మృతి. పురాణ, ఉపనిషత్, భగవద్గీత, ధర్మ. అర్థ. కామ, జ్యోతిష, అలంకార. గణ. అశ్వ. మొదలగు అన్ని శాస్త్రములనుండి ఉపోద్ఘాతములుగా ఉదాహరణ లిస్తూ కేవలధర్మ వివరణ గ్రంథముగా వ్యాఖ్యానించెను. 15

కొందరు వేదముచే చెప్పబడిన ధర్మము రెండు విధములుగదా! ప్రవృత్తి లక్షణము, నివృత్తిలక్షణమని. 16 కాబట్టి రామాయణంలో ప్రవృత్తి లక్షణ ధర్మం ప్రతిపాదించబడింది. యోగవాసిష్టము నందు నివృత్తిలక్షణ ధర్మం ప్రతిపాదించబడింది. అని, కాని అలం

కారకులు చక్షుర్వగ్వపలములు అనగా ధర్మార్థకామమోక్షములు మహాకావ్య ప్రయోజనముగా నిర్వచించిరి. 17 ఇందు మోక్షమునివృత్తి లక్షణప్రయోజనమైనను దానిని కూడా కావ్య ప్రయోజనము లలో కలిపి చెప్పుటచే రామాయణము నందు రామాదులచే ప్రవృత్తి లక్షణ ధర్మమును, రావణాదులచే నివృత్తి లక్షణధర్మమును చెప్పబడి ఈ గ్రంథము నకు పవిత్రతను చేకూర్చుచున్నది. కావ్యమును సమాశ్రయించి ధర్మము చెప్పబడినదిగాన, విషయము గహన మయ్యును, శక్తివంతముగా, మరిత సాధ్యముగా అందరికీ అందుబాటులో ముందు విధముగా ముందుటచే ఆదర పాత్రమయినది.

ధర్మాకూతమనగా ధర్మమే ప్రయోజనమగుగలది' అని గాని, ధర్మమును చెప్పుటయే అభిప్రాయముగా గలది' అని గాని అర్థము ఆకూత మనగా 18 ప్రయోజనము; అభిప్రాయము; రహస్యము అను అర్థములు చెప్పుకొనవచ్చును.

"కూ" (శబ్ద) అనుభావపు నుండి విప్పన్నమయినది ఆ కూత శబ్దము.

ధర్మాకూతమందు రామాయణములో ధర్మవిచారము చేయదగిన శ్లోకములను మాత్రమే తీసుకొని తర్కించెను యద్ధ కాండ 2 అటా గల ఆరుకాండలుమాత్రమే వ్యాఖ్యానించెను. 'మంగళా దీపి, మంగళమధ్యాని, మంగళాంశాని, కావ్యా-

ప్రథంతే అనునట్లు రావణవధ. ఏతా  
ప్రాప్తి. రాజ్యప్రాప్తి అను మూడు  
వ్రయోజనములు చేకూర్చిన మంగళాంత  
ముగా వ్యాఖ్యానమును ముగించెను.<sup>19</sup>

ఈ వ్యాఖ్యాన మందు - ధర్మమును  
గూర్చి అవగా ప్రతివ్యక్తి తన జీవిత  
ములో తప్పక సమాచరింపవలసినదానిని,  
వ్రత్యక్షముగా గాని, పరోక్షముగాగాని  
రామాయణములో ఉన్నవాటిని రచయిత  
నిర్దుష్టముగా చర్చించెను. ఈవిధముగా  
వ్యాఖ్యానము వ్రాయబడినది వ్యాఖ్యాతి  
దీన నామము అన్వర్తమయినది.<sup>20</sup>

ధర్మము అను మాటకు పలువురు  
పరిరక - గా అర్థమును విర్వచిం  
చిరి మూలరూపమున అర్థభేదమున్నను  
మూర్తి గా పరిక్షీలించినచో నిట్టి  
అర్థ భేదములు 1. "దోషనా లక్షణో  
అర్థో ధర్మః" <sup>21</sup> తస్య జ్ఞానము పక్షః <sup>22</sup>  
అర్థో ధర్మః <sup>23</sup> అనునవి మూడు.  
అందులను మూడవది మహర్షి యొక్క  
పూర్వమీమాంసా సూత్రము.

అచరింపజేయు ప్రయోజనము కలిగినదే  
ధర్మము దానియొక్క జ్ఞానమే ఉప

2 "యత్త్వాక్యః క్రియమాణంప్రళం  
భవతి" <sup>24</sup> అనునది. అపస్తంబ  
అపస్తంబునియొక్క  
అపస్తంబునియొక్క

(అర్థము దేవతయితే అచరించుటకు  
స్తుతించిరో అదే ధర్మము అని)

3 "విహిత కర్మజన్యోధర్మః" అను  
నది అన్నంట్లు తర్కనంగ్రహము  
నందలి విర్వచనము.

(విహిత మనగా - వేదవిహితకర్మ  
జన్యమని అర్థము.)

4 "జగతః స్థితికారణం ప్రాణీనాం  
సాక్షాత్ అభ్యుదయ, నిత్యేయ హేతుః  
యః సర్వః" <sup>25</sup> అనునది 'శంకర  
భగవత్పాదులు' తమభగవద్గీత బాష్యము  
నందు ఉపోద్ఘాతమున ధర్మమును గూర్చి  
విర్వచించిరి.

(జగత్తుయొక్కయునికికి కారణమయి  
నది. జీవులకు సాక్షాత్తు ఇహలోకము  
నకు అటునే పరలోకమునకు. "మఖ  
మునకు" హేతువయినది ధర్మము అని)

(అభ్యుదయమనగా ధర్మనందలి  
అర్థకామాదులు, స్వర్గము లోకికా  
లోకికము,

విశేషయనమనగా-పరలోకమందలి  
మతిము అలోకికము-కేవలమోక్షము.

అవగా వేదములలో రెండుభాగములు  
ప్రతిపాదించ బడినవి. ఒకటి కర్మ  
కాండ. రెండు జ్ఞానకాండ దీనినే శం

కర భగవత్పాదులు తమ గీతాబాష్యము  
నందు యావిదముగా వ్రవచించిరి. ద్వీవి  
థోహి వేదోక్తోధర్మః. వ్రవృత్తిలక్షణః.  
వివృత్తిలక్షణశ్చ" ఇతి <sup>26</sup> అందు  
పూర్వభాగము మానవుడు ఇహలోక  
మున సుఖమునందుటకై అచరింప వల  
సిన ధర్మములను వివరించునది, ఉత్తర  
భాగమున మానవుడు పొందవలసినవానిని  
పొందుటకు ఎట్లు వ్రవర్తించవలెనో  
విరూపించునది, ఇది జ్ఞానరూపమయినది.  
ధర్మమును సమాచరింపవలెను. జ్ఞాన  
మును సముపార్జించవలెను. రామాయ  
ణమునందు ఇదియే ప్రతిపాదించబడి  
నది <sup>27</sup> ఆ కారణముగా రచయితఅయిన  
తల్లింబక మఖిన్ రామాయణమునందు  
మూలభూతమయిన రామాయణమునందం  
తటను, ఎచటెచట తార్కిక విషయములు  
ప్రతిపాదించబడినను లేక సూచించ  
బడిననూ ఆయాస్థలములయందు శృతి  
స్మృతి. ఉపనిషత్వాది విషయములను  
ఉపోద్ఘాతముగా తీసుకొనుచూ ప్రతి  
పాదించెను. ధర్మము అను మాటను  
కేవలము నీతిపరముగా వాడిననూ.  
దానిని ప్రతిచిన్న విషయమునందు సమ  
ర్థించుటకు శృతిస్మృతిచోదితమయిన  
మాటను గాని లేక శంకరాచార్యాది  
ప్రముఖ తత్వజ్ఞులచే ప్రేర్కొనబడి  
నది గాని తీసుకొని లోకికమయినది  
గాని అలోకిక మయినవిగాని లోకవృత్త  
మయిన ఆనందమును చెప్పేదిగా  
దృఢముగా ప్రతిపాదించెను <sup>28</sup> అట్లు  
గుటచే ఆ వ్యాఖ్యానము వివిధకౌత్తము  
లకు ఆలవాలమై, మన సంస్కృతిని

తెలియ తెప్పేదిగా మలచబడినది. పైన పేర్కొనిన దానినిబట్టి రచయితయొక్క నకలకాత్ర వైదుష్యము. ఆంధ్రములు ప్రతిపాదించబడుట వలన ఆ గ్రంథముయొక్క ఔన్నత్యము తెలియచున్నది, వివిధ విషయములకు ఆలవారి మగుటచేతనే ఈ గ్రంథ ఖిన్నవ్యక్తులచే తమ అతిరుచికి అనుగుణముగా సమాదరింపబడుచున్నది. 20

ఈగ్రంథము తాలివాహన శకం 1841, ఏకాదశ సంవత్సరమున అశ్వయుజ మాసమందలి శుక్ల పాడ్యమి శనివారం, స్వాతి నక్షత్రమందు పరిసమాప్తమై చెందినది. ఇప్పటి గణనము ప్రకారము 718 అడ్డొదిరుక వ తీదీ అగును. ఈవిషయము యుద్ధకాండ చివర, వ్యాఖ్యాత రచన న త్రవ్వ బడినచే ఉపసంహరమునందు ప్రతిపాదించబడినది

తాలివాహనకే సహస్ర పరక:

షట్కీ - మతే

చత్వారింశత ఉత్తరేచ శరదామ

ద్దేవికారాహ్వయే ।

మాపేప్యాశ్వయుజేన తావిను.

తిదౌ స్వాకాస్థిరేవాసరే

ధర్మాకూత మిదం త్రియ బక

మనీసంపూర్ణ తాం సీతవాన్॥

ఇంతటి యుత్కృష్టమయిన ఈ అపూర్వ వ్యాఖ్యాగ్రంథము 'కి' కల్ ఎడిషన్ అప్ రామాయణ' అను శ్రీ G. H. థర్ అభ్యర్థములో జరిగిన

రామాయణ సహ యజ్ఞములో చోటు చేసుకోలేదనిన మిక్కిలి కోపనీయము. ఇది పందొమ్మిది వందల అరవై ) సంవత్సరములో జరిగినది.

కాని దీనికన్నా మొదట శ్రీ M. Krish nama chariar చే వ్రాయబడిన (The History of classical Sanskrit Literature( పుస్తకము నందు ప్రథమముద్రణమున 1837 నల॥ ప్రచురింపబడినది. 30 ఇదిగోరల్ పూర్ ప్రెస్ వారిచే ప్రచురింపబడిన రామాయణమునందలి ఉపోద్ఘాతమునూ ప్రచురింపబడినది. 41 ఎత్తైక ప్రతిమాత్రమే కలిగిన ఈ ధర్మాకూతము, 'సరస్వతీమహల్' గ్రంథాలయములో మున్నది 32

ఈగ్రంథములోని మూడుకాండలు (బాల.ఆయోధ్యకాండలు అరణ్యకాండములో కొంతభాగము "శ్రీ T. K. బాలసుబ్రహ్మణ్యం' అభ్యర్థంలో. 'వాణి విలాస్ ప్రెస్-శ్రీరంగం'లో 1918 లో ముద్రితమయినది. మిగిలిన మూడుకాండలు. 'మద్రాసు గవర్నమెంట్ ఓరియంటల్ సీరీస్' శ్రీ 'టి. చంద్రశేఖరన్ జనరల్ ఎడిటరుగా, తంజావూరు సరస్వతీ మహల్ సీరీస్, నెం-29 తో శ్రీ ఎస్. గోపాలన్ అనరరీ పెట్టబడి పరది ఎ. ప్రింటింగ్ కమిటీగా 195 లోవాణివిలాస్ శ్రీరంగంలోనే ముద్రితమయినది. 43

ధర్మాకూతమునే శిక్షి క్రింద, "An EncycloPediaccommeantary on Srimad Ramayana" 34 అని పిలువబడు. ఆనగా : జ్ఞాన సర్వస్వ మనంగిన వ్యాఖ్యానమని అర్థము ఇది దీని ఉత్కృష్టతను వెల్లవరించుచున్నది.

ఇతని మరియొక రచన 'శ్రీ ధర్మ పద్ధతి' దీనిని తన జనని కృష్ణాదిక కోరికచే వాసి నట్లుగ్రంథకర్తచే పెను

మతపరముగా వ్యాఖ్యానించు వ్యాఖ్యానముల కన్న ఈ ధర్మకూతవ్యాఖ్యానము 'రామాదివత్ సర్వత్రవ్యం(నరావతాదివత్, అను కావ్యప్రయోజనమును రామాయణమునందు పఫలముగా సమన్వయింపజేయుటలో మిక్కిలి సహకరిస్తూ సార్థకనామధేయమును కలిగియున్నది.

'విశ్వేశ్వరముకావ్యమ్' అనునట్లునమాణ శ్రీయప్పై కావ్యప్రయోజనముకదా

విలక్షణ లక్షితమయిన ఈ ధర్మాకూత వ్యాఖ్యానము విపులవాక్చిహ్నులు దుట వాంఛనీయము.

• • •



ఫుట్ నోట్సు

1. ధర్మాకూతం-యుద్ధకాండ - P 459  
లో. 7
2. తన్వైకోటి మహావతే: సుచరితో  
మంత్రీ దిగంత కృతః  
శక్రస్యేవ ద్విహస్పతిః కుభమతిః  
సర్వజ్ఞ మాదామణిః॥  
భారద్వాజకులాద్భిశీత కిరణో  
బాబాజి యజ్ఞాత్మకో  
మంత్రీ న్దంత ద్విష్టభూషణనో  
గంగాధరాభ్యోధ్వరీ॥
3. The History of sanskrit classical Literatur  
Y. Krishna machariar  
P. 23
4. ఆయం వరసింహాయజ్ఞాచోలాది  
వన్య ఏకోటిమహావతే: ప్రీతిపాత్రం  
తదమాత్య వదం స్వపితృ పూర్వాది  
ప్రీతం అలించకారేతి ధర్మాకూతం-  
సుందరకాండ పీఠిక P 17
5. ఏకోటివృథుణా గుణాంతరవిదా  
దేవ్యాచ దీపాంబయా  
భాత్యయః పరిగృహ్యవత్సరతయా  
సంవర్తితః సాదరమ్॥  
బుద్ధిరత్యు పదిశ్యబాహుజి మహా  
నేకుః స్వమానోస్థిరే  
సోమ్య- మంత్రీవదే త్రియంబక  
సరీస్వాతంత్ర్యమాసాదితః॥  
ధర్మాకూతం-సుందరకాండపీఠికP18
6. శ్రీ కోశాశ్చరేషు విరాజ మానే  
తంజాపురే నాయకరాజవిః (1460  
AD) సమువక్రామితే. మహారాష్ట్ర  
రాజవిః (1676.1856) సంవర్తితే,  
తత్కావ్యంతమేవ శరణాజీ మహా  
రాజీన సంప్రతిష్ఠాపితే. తత ఏవ  
తన్నా మ్నైవప్రదితే రీ ణాజీ మహా  
రాజీయ సరస్వతీ మాలాదిధానేపుస్త  
కాలయే ....  
ధర్మాకూతం-సుందరకాండపీఠిక P21
7. రామస్యాన్య చరిత్రవర్ణన వరం  
రామాయణాఖ్యం మహా  
కావ్యం యత్రథమః కవిర్వ్యరచయ  
త్పుణ్యంపుమర్తవృదమ్॥  
తన్వైతస్యచిరంతనాన్వపి మహా  
వ్యాఖ్యాన్యసుద్భూతమ్  
భావం కంచిదసూచయద్విమలధీః  
శీర్ష్యంబకాభ్యోమరీ॥  
i ధర్మాకూతం-యుద్ధకాండ p458.  
లో - 4  
ii Taniore Descriptive  
Catalogue P 6638  
లో-4  
Vol (15)  
మరియు ఈ వ్యాసప్రారంభశ్లోకము-  
i libd P 459  
ii Ibid  
లో - 7
8. 9, 10, 11, 12 రామాయణము  
18. తదేవం తత్రభవాన్ భగవాన్
- మహామదిః వార్హిః అప్యసాదేయ  
తయా జిహాజితవ్యతయాచ ధర్మ  
మధర్మంచ ప్రతిపిపాదయిషుః కావ్య  
మార్గమాలంబ్యైవ తత్ప్రతిపాదనం  
ఉక్తనయేన సమీచీనాం మన్యమావః  
తత్కావ్యస్యవాపురుష దౌరేయన్య  
యత్సంబంధినామ్ వాచరితోవవర్ణ  
నే న మదో ధర్మఃసరాచారలక్షణః  
తథాయద్విదిషాం చ రితోవ వర్ణ నే  
వఅథర్మశ్చ తద్వివరీతః సమగ్రో  
వర్ణితః స్యాదితిచింతయానః మమ  
పురుషస్య పుణ్యశ్లోకస్య సర్వ తథా  
మస్తాత్ రామ చంద్రావ్య....  
ధర్మాకూతమ్-సుందర కాండపీఠిక  
P 11 & 12
14. i ధర్మాకూతమ్ P 20 సుందర  
కాండ పీఠిక  
ii M. Krishnamachariar,  
The History of classical  
Sanskrit Literature P.24
15. i bid P. 14
- 17 ధర్మార్థకావమోక్షేషు వైచక్షణ్యం  
కలామచ ॥  
కరోతి కీర్తిం ప్రీతిం చ సాధుకావ్య  
విషేష మ్ ॥  
భామహుడు - కావ్యాంకర  
సంగ్రహము .

— డాక్టర్ గుమ్మా సాంబశివరావు ఎం. ఏ., విహెచ్.డి.

ఈ దూపకింలో మొదటగా అస్త్రావకవి  
కవితాగానం, దానిమీది చర్చ ఆ తర్వాత  
అభ్యాగత కవుల కవితాసతనం, వారికి  
రాయల వారి సన్మానం ఇత్యాదిగా ఉండి  
రమణీయంగా రచన సాగింది. అష్ట  
దిగ్గజ కవులు సనం తరంగా చర్చిందు

కొంటున్న సమయంలో ప్రేక్షకుల్లో ఉన్న ఒక సామాన్యునికి కవితావేళం పొంగి అలనాడు భోజరాజ ముఖం చూస్తే కవిత్వం పుట్టేదని, చినాడు రాయలవారి ముఖం చూస్తుంటే తనకు కవిత్వం పుట్టుకొస్తున్నదని పరికుతాడు. గోయిందు అనే ఆ సామాన్య సాధుడు ప్రజలలో నుంచి లేచి నవాబవనంలో ప్రవేశించి కవిత చెప్పి నన్యానం పొందడం ఎంతో సహజంగా ఉన్నది.

ఎన్నో భుజనవిజయ రూపకాల్లో తెనాలి రామకృష్ణకవిని కేవల విమాషకునిగా చేస్తూ ప్రదర్శనలిస్తూ ఉన్నారు. కానీ ఈ రూపకంలో తెనాలి రామకృష్ణుడు ఆయాకవుల పాండిత్యాన్ని ప్రతిభను ప్రదర్శించే ఒక విజ్ఞుడుగా, దర్శన మిస్తాడు. బట్టమూర్తి చదివిన "తమ్మల బంపుదుర్" అనే పద్యాన్ని కేవల పుష్ప గింతల పద్యమని, అయ్యలరాజు రామ భద్రుడు దళరదుని శోకాన్ని పర్చించిన పద్యంలో దళరదుడు స్లేషలో ఏదైనా దేమిటని ప్రశ్నించి హాస్యాన్ని కురిపించాడు రామకృష్ణవిపాక ఈ రూపకంలో ఒక ప్రత్యేక పద్ధతితో దర్శన మిస్తుంది.

అలాగృతి కవులుగా శృంగారకవి సువర్ణకవి, (కిందుహరు రుద్రకవి) గోల్కొండ కవి త్రన్ని రసవంతం గా తీర్చిదిద్దారు, గోల్కొండకవి ప్రవే, కించినప్పుడు ఆత్మ హేళన చేస్తూ మాటలాడిన రామకృష్ణుడు అతని కవితా మాధుర్యాన్ని మెచ్చుకొంటూ

'కులమని కుతమని ఎప్పుడు

కలహించెడినాకు బుద్ధిగిరిపితివయ్యా

తెలివియొకరి సొమ్ము; నీ

చెలమివి కాంక్షింతు ఆక్కుజేర్చుము

సన్నున్' అని పలుకుతాడు.

హిందూ ముస్లిం సామరస్యాన్ని కాంక్షిస్తూ ఇలాంటి చక్కటి సన్నివేశాన్ని సృష్టించిన శనగనవారిని మెచ్చుకోకుండా ఉండలేము.

రూపకం కేవలం రచనపల్ల అంతగా ప్రసిద్ధిపొందలేదు. దానికి ప్రదర్శన మున్నప్పుడే అది సారకమౌతుంది. అందుకే శనగనవారు సృష్టించిన ఈ రూపకాన్ని అంధాలయోలా కళాశాల (విజయవాడ) అవ్వవకులు, స్పెషల్ తెలుగు విద్యార్థులు ఆత్యంత వైభవంగా ఏద్రవరి 23 వ తేదీన దేవయ్య ఆడోరియంలో (విజయవాడ) ప్రదర్శించారు.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలుగా అంధ్రాల, యోలా కళాశాల ఇంటర్మీడియట్ వైస్ చీఫ్ పిల్లపర్ పాదర్ జయదాస్, పెద్ద వగా శ్రీశనగన నుండి హాస్యమి తిమ్మనగా డాక్టర్ జి. సాంబశివరావు. చూడటగా శ్రీ మైతా వెంకటేశ్వరరావు, తెనాలిరామకృష్ణునిగా డాక్టర్ సిహెచ్. శ్రీరామచంద్రమూర్తి, మల్లిన కవీంద్రునిగా డాక్టర్ వి. వల్లభరావు బట్ట మూర్తిగా శ్రీ ఎస్. పి. రామరాజు సూరినగా శ్రీపి. నుద్దిరామయ్య. రామ భద్రునిగా డాక్టర్. వి. గోపాలరెడ్డి, ప్రజాకవిగా పాదర్ కిషోర్. శృంగార కవిగా శ్రీ జ్ఞానప్రకాశం, సువర్ణకవిగా

డాక్టర్ ఎన్. అప్పన్న గోల్కొండకవిగా శ్రీ పి. వీర బ్రహ్మం, దొవారికులుగా చింతీవి కోటేశ్వరరావు; బాలయ్య చామరగ్రాహులుగా సురేష్, గోపివ్యవ హరించారు. శ్రీ కె. వి: విజయదాసు దర్శకత్వంలో పాదర్ కిషోర్ సమర్పణలో నిర్వహించబడిన ఈ సాహితీ రూపకం విజయవాడలోని పలువురు సాహిత్యాభిమానుల మన్ననల్ని పొందింది.

నవాబ్గారిలో కళాశాల పిల్లని పర్ పాదర్ పి.జె జాన్ గారు మన సంస్కృతిని మనమే పరిరక్షింతు కోవాలి. గతవైభవాన్ని రుచి వారి తెలియ జేయడానికి ఇలాంటి ప్రదర్శనలు తప్పవనిరి అన్న మాటలు ముఖ్యం మూటలు. నవ ఆస్థానం శ్రీమతి సుందర్ల సురేంద్రగారిగానంతో పాటు డి. మై. వి. నోర్. ప్రవీణులు "కళాదర్శిని" వాద్యసహకారం ఎన్. అప్పన్న శ్రీ జ్ఞానప్రకాశం గారి సహకారాన్ని అందించారు. ప్రముఖ మిమిక్రీ కళాకారుడు శ్రీ సర్వేష్టర్ ధ్వని సహకారాన్ని అందించారు. డాక్టర్ జి. సాంబశివరావు వందన సమర్పణతో నవ ముగిసింది

....—....

• • •

డా॥ గుమ్మాసాంబశివరావు  
ఎం. పి. పి హెచ్ డి.

తెలుగు రెక్టర్

అంధ్రాయోలా కాలేజి

విజయవాడ-8

## పాండూరంగ విభుని పదగుంఢనం

— శివరెంక ప్రకాశరావు

అంద్రసాహిత్యచరిత్రలో ప్రబంధయుగం స్వర్ణయుగం. సాహితీ సమరాంగణ సార్యభౌముడైన శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు కవిగా, కవిపోషకుడుగా అజరామరీర్థి న్నారించు కొన్నాడు. అష్టదిగ్గజాలతో అలరారిన ఆయన అస్తానం దీనిని విజయంగా ప్రసాదించి కెక్కింది. అయితే ఈ విషయమిది మంచి కవులెవరనే విషయంలో ఇంకా తర్జన భర్జనలు ఒరుగుతున్నాయి. ముఖ్యంగా తెనాలి రామకృష్ణుడు రాయల కొలువులో ఉన్నాడో లేదో ఇదమితంగా చెప్పలేం. అయితే రామలింగదూ, రామకృష్ణుడూ ఒక్కడే నని కందుకూరి, వేటూరి, మానవల్లి, గురజాడ శ్రీరామమూర్తి ప్రభృతులంతా అంగీకరించారు. శైవసంప్రదాయాన్ని అనుసరించినప్పటి రామలింగదే తరవాత శైష్టవమతానుయాయుగా మారి రామకృష్ణుడైనాడని విమర్శకులు కీర్తుచేస్తారు. అలాగే ఈతడి గృహసంఘం మొదట ఈశ్వరప్రేమకావ్యం కందుకూరి వారూ, గర్లపాటి ఆనె వేటూ వారూ పేర్కొన్నారు. అయితే రామకృష్ణుడు తాను 'తెనాలిగ్రహర విర్రేత' నని చెప్పుకున్నాడు.

ఈతడు కాత్యాయన సూత్రాన్ని అనుసరించే కుక్షయజ్ఞాళి బ్రాహ్మణుడు. కొండిన్యసగోత్రుడు. వృథమకాణ వియోగి. తండ్రి రామయవండితుడు. తల్లిరెడ్డిమ్మ. అన్నయ్య శ్రీగిరి అనే ఇద్దరు ఈతడి సోదరులు. శైవమతానుయాయుగా ఉన్నప్పుడు రామకృష్ణుడు పాలగుమ్మి ఏరేళ్ళరుని శిష్యుడు. తరవాత శైష్టవమతానుయాయుగా చిక్కరు భట్టాచార్యులవారి శిష్యుడైనాడు. ఈతడు క్రీ.శ. 1485-176 మధ్యకాలంలో ఉన్నట్లు విమర్శకులు అభిప్రాయపడుతున్నారు.

రామకృష్ణుడు 'కుమారతారతి' దిశ దాంకితుడు. సమగ్ర సహజసాహిత్య మూలరీ నయతాత్ముడు. అలఘువచో విలాసుడు కవిజన సహకారాపక వసంతోత్సవసూక్తివిధి. సంస్కృతాంధకవి త్వచతురమతి శైవశైష్ట్య పురాణాపక నానార్త చనా వటిపైక రమ్యమతి మధుడు. శివభూమిపాలకాస్థాన కమలా కరోదయ కరుణ నార్యుడు. అందరి గురు విదుడు అఖిల కావ్యస్ఫురణా కుండలి కుండలుడు సరసార్థ బోధకుడు.

హేలానరిష్కారుడు. వరనకవి. శుభిశేషాలన్నీ కావ్యావతారికల్లో ఆయన తనను గురించి చెప్పుకొన్నాడు.

ఈతని రచించిన అద్భుతారాధ, చిరిత్రం, పాండూరంగ మాహాత్యం ఓటి కాచిల మాహాత్యం లభ్యమవుతున్నాయి. అయితే ఆయన హరి లీలావిలాసం, కందర్పకేతు విలాసం అనే మరొక యిద్దరింతా కూడా రచించినట్లు పెదపాటి జగ్గకవి ప్రబంధ రత్నాకరాన్ని బట్టి తెలుస్తున్నది.

ఆంధ్రకావ్య ప్రక్రియలలో మహాత్యం ఒకటి. ఇదిపురాణేతిహాసాలలో విభక్తివరమైన ఇతివృత్తాలను అవారం చేసుకొని స్వతంత్రంగా రూపు దిద్దుకుంది. గ్రంథనామాన్నిబట్టి ఈ ప్రక్రియను గుర్తించగలగేటట్లు చేసినవాడు శ్రీరాధ మహావి. దీనికి భక్త్యవేళమే మూలదాతువు పాపాత్ములకు కూడా ముక్తి ఉంది అనే విశ్వాసాన్ని ప్రేరేపించడమే దీని ప్రధాన లక్ష్యం.

రామకృష్ణుడు రచించిన అద్భుతారాధ్య చరిత్ర భగవద్విస్తు మాహాత్యం ఇది మూలాధ్యాసాంగగ్రంథం. పాల్కురికి సోమన దివ్యపురాణంలోని ఒక గాథ దీనికి మూలం శివాంకచే పుట్టిన ఉద్బుటుడు, ముంజా పోజాడనే రాజుకు గురువై ఆతిథిని ఉద్ధరించడం ఇందులోని ప్రధాన విషయం. కొండపీఠ మర్గాధ్యక్షుడైన నాదిండ్ల గోపమంత్రికి రాజవిర్యావాటడైన ఈరదేచ మంత్రికి గ్రంథం అంకిత మొనర్చబడింది.



పటికాదలె మాహాత్యం నర మాహా  
త్యం నందితం. వైష్ణవి లక్ష్మి ప్రతి  
సాదితమైన మూర్త్యాసాల గ్రంథంబిది.  
వేంకటగిరిందురు దీనికి అవతారిక  
వ్రాశాడు. రామకృష్ణుని పాత్రుడొకడు  
అందోజీకృతి అంకితం ఇచ్చాడు.  
నూట ఎనిమిది దివ్యతిరువతులలో ఘటి  
కావలం ఒకటి. ఇది అశ్వారుల మం  
గళా శాసనాలకు పాత్రమయిన దివ్య  
క్షేత్రం. ఘటికలార మాత్రజపానికి  
దేవుడు వంశ్యక్షమవడం వల్ల అక్షేత్ర  
నామం సార్థకం. ఈగ్రంథంలో అవవ  
నరమైన వర్ణనలు, ఒక తీరుతెన్నులు  
లేవి కథ కానవస్తుంది

ఇకనం దైవతీర్థ మాహాత్యలు  
మూడూ ఉన్న గ్రంథం పాండురంగ  
మాహాత్యం. ఇది స్కందపురాణ సీర  
విధి కొస్తుత మని కవి చెప్పినా ఆ మహా  
పురాణ సంహితలో అది కనబడదు  
విచారి వేదానికి అంకిత మీయబడ్డ ఈ  
అయదు అశ్వాసాల గ్రంథకు రామకృ  
ష్ణుడివి మహాకవుల వరసన కూర్చుండ  
బెట్టింది. విగమశర్మ కథ, సుకీలచరిత్ర.  
అయ్యకుని వృత్తాంతం మొదలైన ఇం  
దులోని చిన్నకథలను తీర్చిదిద్దడంలో  
రామకృష్ణుడు తిక్కనను తలపెట్టాడు  
అందుకే.

రంగుగ బాడు రంగవి తెలుంగల  
రంగ చించి పేద్య మీ  
లంగ చొత్తులన్ వృపురంగ  
నొవర్చు చొరంగు వింగి ము

ట్టంగ మెలంగు నేర్దుపు గడంగి  
చెలంగు వభంగ వద్యకో  
లింగువి రామలింగ శశలింగ  
కళావిచినిన్ గణించెదన్

అవి నాగ్నజీ తీపరిణయకర్త వల్లారి  
నరసింహకవి కొనియాడాడు.

అంతేకాదు సాహిత్యలోకాన 'పాం  
డురంగ సుకవి పద్యంబు హరువును  
అన్న నామవి వ్రాపిడికి వచ్చింది ఈ  
అటవెరిది పద్యపాదం కాకుమానిమూర్తి  
కవి పాంచరీ పరియంలో కనబడుతు  
న్నది. అయితే దీనికి పాండురంగవిభుని  
పదగుంపనంబును అనే పాఠాంతరం  
కూడా కనబడుతున్నది. పదగుంపనం  
అంటే పదాలకూర్పు. విజానికిది పద్య  
హరువులోనే అంతర్భూతంగా ఉం  
టుంది. ఇదిపనిగట్టడం అంటే ఆ కవిత్వ  
తత్వాన్ని గ్రహించడమే.

'సంస్కృతమునను తెలుగునను  
నూతనపదములను గ్రహించి కూర్చు  
చేయుటయే పాండురంగ విభుని పద  
గుంపనము అని విమర్శకులు అది  
ప్రాయపడినారు.

రామకృష్ణ కవిత్వ తత్వాన్ని పరిశీ  
లిస్తే దానికి మూలదాతువు సంపించిన  
కవులు ముఖ్యంగా శ్రీనాథుడు. పెద్దన  
రాయలు. ఓరి మగ్గురి పద్యరచనాశైలి  
విన్యాసాన్ని హృదయగత మొనర్చుకొని  
రామకృష్ణుడు తనదైన ఒక స్వతంత్ర

రచనా వైశిష్ట్యాన్ని ప్రకటించుకొన్నా  
డు. ఈయన ప్రౌఢశైలి విన్యాసలక్ష  
ణం శబ్దగతంగా, సమాసగతంగా, తది  
తర విషయగతంగా కలిసి ఏర్పడ్డ ఒక  
సమాహార స్వరూపంగా కానవస్తుంది  
ఇది ముఖ్యంగా అర్థంలోకాక శబ్దంలో  
ప్రముఖంగా విస్తరించింది.

ఒక విశిష్టరాష్ట్రం చెప్పడానికి క్రొత్త  
పదాలనూ, కొంగొత్త సమాసాలనూ  
కల్పించి చెప్పడం రామకృష్ణుని పద  
గుంపనంలో ఒక ముఖ్యలక్షణం. దీనికి  
పేదముల్ వాసివగాచె. నేలలో వెడలని  
తమ్ము గుట్టలు. ఒగనీలిపిసాణిజంత,  
తాగోణపు జుగు. గువ్వ తుక మక  
పరికచాటు. మీనుమీనమువంటిపి ఉదా  
హరించవచ్చు.

అంతేకాదు. తెలుగు మారుమూల  
పదాలను సంస్కృత సమాసాలనడుమ  
చొప్పించి విచ్చిత్తిని కలిగించడం ఈ  
కవికి ఒకనరదా? ఉదాహరణకు 'కుడు క  
కూటి ప్రాయమువాడు బుడబుడితాల్చు  
డు. ప్రాసగువిత్తు గొప్పొడ్లచేనము.  
దుర్బరుటలు. విరుక్షము లాడిగావింతు  
వంటిపి పేర్కొనవచ్చు.

'తగ సంస్కృతముదెనుంగుగజేయ  
దెనుగు సంస్కృతము జేయంగజతుర  
మతివి' అని కృతితర్తచే మెన్సుపొందిన  
వాడు రామకృష్ణుడు అందుకే చంద్రాజీవ  
యుగంబు అత్తికాతర్త ఉద్గమనీయంబు  
వతయాకువగు బొంది. విర్హం క్రియా

సాధుత్వము, తార్తీయ పురుషార్థము ఉత్కృతమందు వాచారతన్ పంటి సంస్కృత పద ప్రయోగాలూ, తంత్రాదు సీద్రంపు పొరలంటి చిలువాయనపు వేల్పుకొలము కలదు లేదను వాదముల కోర్చి వంటి అచ్చ తెలుగు పూర్వులూ. ద్వారవలు గలంతి, వె-బరపుట్టువు, నల్లబెట్టుట, బత్తక, తానటము కూకులు వత్తులు, బుజులు వైచుట వంటి తెలుగు మాటలూ. తురికీ, జవణి, పాదబి, బొఘ శము, మొదలియారి వంటి స్వతంత్ర పదప్రయోగాలూ, ద్యావాపృథ్వీ మధ్యే తీర్థ, చక్షరమ్య చరితశేష, ఉదవాస, వ్రథమోదబిందు, అయాస్యత్, అన్యం కృతవంటి ప్రౌఢశబ్ద విన్యాసాలూ రామకృష్ణుని కవిత్వలో కోకొల్లలు.

అంతేకాదు కొన్ని సమాసాలలో పొడిచి సమకూర్చడం ఆయనలక్షణం. దీనికి కార్మకర వాళ్ళెచ్చరులు, ఉద్యన్న తరప్రమాణముల దంట్రులు మీటరు, పురిగొమ్మణి, ధరాచోటున స్వరథము సుతుడు, సభిష్టనక మ్మగ పంటివి పేర్కొనవచ్చు.

సంస్కృత పదాలతో క్రొత్తఅర్థాన్ని కల్పించడం రామకృష్ణుని పదగుంపనం లో మరో ముఖ్యలక్షణం. వేదనిర్వాసుడు, బ్రహ్మ నియనాయుడు, శివుడు, బ్రహ్మగర్భుడు-కుమారిస్వామి వరుణ దంతావళ-కప్ప వార్మణి - కౌస్తుభము మీనవామము - సముద్రం గోస్తవము హారము గోధుక్కుతిసతి-గొల్లది చం

ద్రగో-వెన్నెల తోయద వాహన రత్న వేది-ఇంద్రసింహుని, అర్జున రథదూషణము-కృష్ణుడు సీహారమయూజిన్ముఖి, చంద్రముఖి మేచక మేఘనంపడువ మేయశిరోజ-నల్లకురులు కలది. మొదలైనవి దీనికి ఉదాహరణలు.

అలాగే లోకోక్తులను ప్రయోగించి ఆ సూక్తివైచిత్ర్యతో పద్యానికొకవిచ్చితి విశేషాన్ని చేకూరుస్తాడు ఈకవి.

ఈ సందర్భంలో శరతేశ్వరి కోదోషో మరదేనతికిం భయమ్, జీవాతురాణాం నరుచిర్నచకాలః, వంటి సంస్కృత లోకోక్తులూ, పూవులు ముడిచినయంగ శృనెక్కడై మోసె, కర్ణునందలనె భాగత స-హిత విచ్చుచాడువ, మడుగునగము మైలంగమువంటి తెలుగు సామెతలూ కొంగు బంగారిము, అడుగులకు మడుగు లొడ్డు, తేనెవూసినకత్తి, తలలోపల నాచక, గొంతె-కోరికవంటి జాతీయాలు ఉదాహరించవచ్చు

ఆదేవిధంగా ఇంచుక్కుచేర్చి వాడు పులు చేయడానికి మస్తరించు, పటా పంచు వంటి ఈకవి ప్రయోగాలను పేర్కొనవచ్చు. అంతేకాదు, కొన్నిగడుసు పలుకుబళ్ళచేత తన పద్యాని కొక వింత సౌదగు కల్పిస్తాడు రామకృష్ణుడు. 'తెర లకి క్రిష్ణుణింప వడుగెంటనెవిల్చు, ఇక్కడ ఆడుగింటి అవి అర్థం. అను యాయివృథుకహస్తాంతర పృథుకశబ్దం అను యాయి శబ్దంతరవాత ప్రయోగిం

డడం విశేషం. మన్యనంతానము మను మలమొక్క సమూహమని అర్థం.

రామకృష్ణుడు సీసపద్య రచనలో శ్రీనాధుడి శైలిని రాయలవారి ప్రౌఢ త్యాన్ని కలిపి మరోక్రొత్తదోరణిని చవి చూపించాడు; దాంతో శయ్యలో ప్రాంత సౌకుమార్యాల చోటచేసుకున్నాను. ఇవి శబ్దగతంగా, భావగతంగా రెండురకాలు. ఉదాహరింతు -

'ఆచరి సుకాథ ర్త కల్పించి మఱికావి మృగములు తేజువారి మేయవచట  
(ఉద్బలాధ్య చరిత్ర)  
అరామ నామ జసామోదమేదర హృదయారవిందురై పొదలువారి....  
(సుటికాచరి మాహాత్మ్యం)  
"ఉహ్లానహోమాగ్ని నూదనొల్లడుగావి పరహజ్జిరారుడె వెచ్చనూర్చు  
(పాండురంగ మాహాత్మ్యము)  
'ఉత్తాపశిరుగ్గురురారవ్వంతావి లావాంత మ్మాంబు వయ్యెమేను  
(..)

తెలుగుసంస్కృతం కలిపి ఒక విచ్చి త్తి విశేషం కల్పించడానికి బహుసంకు మదనంకపాటించుచున్న రాగోచ్చి జంగునేలజీత' ఇందులో మొదటిపాదం సంస్కృతం. రెండోది తెలుగు

అలాగే రామకృష్ణుడు తన సూక్తివైచిత్ర్యంతో పద్యంలో పదగుంపనాన్ని కల్పిస్తాడు. 'జీరెకకృత్తివేష్టత కాత్తరబిళికా వార పేటిక లొక్కవటువుపూన ...'

అంతేకాదు ఆయన పదగుంఫసానికే  
మమకాది శబ్దాలంతర వివియోగం ఒక  
ముఖ్యలక్షణం,

'సంపాతరంగ రింబణ, యంత్రం  
పాత్యమానజలంబరేణ  
సంపాతవీతలానిల, సంపద వాద  
లింబె, బరమైవోత్తంకున్'  
"పొంగుబు క్రిష్టి ధీకుడు. భంగము  
లేనట్టి కీర్తిబడపిన సమద్య  
త్తుంగ యశస్సంగాయిని, గంగా  
యిని బెండ్లియాడె గరుడానికియై

అలాగే ఉపమా ఉత్పేక్ష రంకారా  
లను స్వతంత్రంగా ప్రియోగించి పద  
గుంఫనం కలిగిస్తాడు ఈకవి

'నిండు జాబ్బి తల్లియై నిగ్గుదేరు  
మోముమాత్రముగానరా మోహనాంగి  
యొకతె నిలువీతరీదఁ  
జెన్నొందె కురులు  
తప్పిగ్రహితి పదివి  
భృంగమ్మలనగ'

నిగ్గిరి సుఖమ్ము యీనిన పిల్లలెలు  
గుం పడువున నారదుని జడలన్న  
యింటాడు

'ప్రాసంబింపిన వేదపాతమునకున్  
బ్రహ్మహమౌనంచునో  
యేరాతమ్ముది, నన్ను జూడఁజనుడే  
చేన్నాళ్ళనో యింది ప  
రాజీయగంబు వాచె ననుఁ  
గనోకున్కి పుటాయన్

నీరాకర్ మది గోధుఁ జంద్రు  
పొదుపున్ నీరాకరంబున్ బలెన్

అనడంలో సంతాపజాచతుర్యాన్ని.

'చననీ గొర్రాజబ్బిన్, గగనకుసుమ  
మిన్ గల్గిని, రాయమాటల్  
విననీ. ముక్తుండు వెండిన్ విపులఁ  
బొడమనీ, వింటివా, పాండురంగా  
పనిఁ బొనిం పున్యజన్యవ్యవహృతి  
గనదే ంక. దుష్టుకిశంకల్  
వనరాశిం జొచ్చునేర్చెఁడిఁబడియడ  
గున్ వారిజభూతసూరి

అనడంలో ద్వన్యనుకరణచేత, కాకు  
వుంచేత మనోహరమైన విన్యాసాన్ని.

'చేరిచి' సేమమే, పిత కుశేయ  
లోచన గోచరాత్మక! నీ  
వాకి కీకు నన్న వివి వారిహానమ  
బిల్కునమ్మహో  
దరు-- డమేయచద్రీసముదాయవి  
దానమవీచ వచ్చుటన్  
సారనగర్ప యంకఁ గొనసాగుఁజ  
మీగుశంతులు మారెనన్

అనడంలో ప్రశ్నోత్తరాలు కూర్చడాన్ని  
'వివితా - చూచితేమూల్యవంతము  
బ్రీతావంతము ....

ఇత్యాదిగా నంబోన 'వర్ణ  
అరంబించడాన్ని రామకృష్ణుడు చవిచూ  
పించాడు.

అంతేకాదు నవనసోమనలాగా కావా  
లని దుష్కర ప్రాసలను ఎన్నుకుం  
కుంటాడు ఈకవి.

"స్వప్రణావిల సౌరభ, మామ్రూడిం  
వగ మదాకు  
లాభేదరతిన్ ..' ఇత్యాదిగా

అంతేకాదు. అమ్మాజమ్మ, బచ్చింట,  
ప్రామునులు పెంచైట, మూన్నెలవులు  
పంటి వ్యాకరణ ప్రయోగాలూ వ్రాయర  
ప్రవృత్తి ఇమిగురువులు, ప్రతివారలు  
పంటి మిత్రసమాసాలూ, నుయదాటే  
వానికి అమ్మాయి కిన్నోకు పాటింతు  
రెద్దలు పంటి పేతేష పదప్రయోగాలూ  
రామకృష్ణుని చినల్లో కానవస్తాయి.

అలాగే ప్రాసంలో ఋప్రాస రణ  
ప్రాస వాచడం పుష్కలమైతే నన్ను  
యామర పడికొచ్చిపై యితహర్షగా  
ఎనిమిదిపై కూర్చితం. మూడుగ్రాథా  
లలో మూడురకాలైన దలదకాలను  
రచించడం వంటి విలక్షణత పేర్కొన  
వచ్చు.

ఆంధ్రలోకంలో ఆయన వికటకవిగా  
ప్రసిద్ధుడు. అంతే అదే వికటత్వాన్ని  
శబ్దాల పరికల్పనలో చిత్రవిచిత్రంగా  
విలక్షణంగా ప్రకృతించి శరద పీఠావం  
ము మహిన్ మహాంధ్రకవితా విద్యాబల  
ప్రదీపి తెదు రేరీ అవి పదాచిత్ర అవి  
పించుకొన్నాడు.

అందుకే 'అంధభాషా సారస్వతము' నందలి ప్రబంధమాలలో పాండురంగ మాహాత్యమువిధాద్య పౌరశైలీవిర్యా జనైపుణ్యమచేత కైలాస తిరుమల వంటిది. భాషలో తరువాతి కవులందరకు పొంది సంపాదన కితివి రచన యొరవడి అని కొవియాదిన విశ్వనాథ వారి వాక్కులు అక్షరాలా నిజం.

.....

\* \* \*

(ఆకాశవాణి-విశాఖపట్టణం వారి సౌజన్యంతో)

డా॥ కవలెంక ప్రకాశరావు  
తెలుగు లెక్చరర్  
2-8-14 గంజాలవారిపేడి  
కాకినాడ 83101

=====

చందాదారులకు మనవి :

చందాకాలం పూర్తి కాగానే  
తమంత తాముగా చందా  
పంపించి సహజించండి.  
తమ పూర్తి ఎడ్రసు  
పిన్ కోడ్ తో సహా  
స్పష్టంగా తెలియ  
చేయండి.

=====

## వచన కవిత్వంలో ప్రతీకలు

— శ్రీ గంగ శ్రీనివాసరావు

అల్ల సాహిత్య ప్రభావంతో తెలుగు కవిత్వంలో అనేక మార్పులు సంభవించాయి. వీటిలో సామాన్యమిది గుర్తించి ఆలోచించే కవుల సంఖ్య పెరిగింది. ప్రాశస్త్య ప్రభావం అనేక సూత్రాల పద్ధతులు తెలుగులో ప్రవేశించాయి. వాటిలో ఒకటి ప్రతీకలు. ప్రాశస్త్యదేశంలో పుట్టిన ప్రతీకవాదాలు నేటి కవిత్వానికి మూలమాయి. వాటి ప్రాథమిక తత్వాలు అర్థం కాకుండా కవిత్వం చదివితే అర్థమైనట్లు అనిపించినా అనందం లభించదు.

ఇలియట్ ప్రభావం చాలా మంది తెలుగు కవులపై కచ్చిస్తుంది అలా ఇలియట్ ప్రభావంతో కొత్తమార్గంలో పయనించిన వారిలో అరుదైన మొదటి వార. ఆ ప్రభావంలో మొదటిందే ఆరుద 'త్వమేవామ్' తరువాతి తెలుగు ప్రతీకలులో వారిమంది క అలా చెప్పబడింది. వారిలో ముఖ్యంగా ఆలంకార అలూరి పైరాగి తిలక్ సినారె; కొత్త ఎల్లి సత్యశ్రీనివాసరావులు ముఖ్యులు వీరి రచనలుకొన్ని

అల్ల సాహిత్య ప్రభావం

అల్ల సాహిత్య ప్రభావంగా తెలుగులో పోరాటం రాజకీయ దోపిడి

మొదలైన సంఘటనల ఆధారంగా రచించబడింది ఇవికాక కనిపించకపోయిన అనేక ప్రతీకలు వలన నాటి తెలుగుజాతి స్థితి కర్షణముందు ఉంచినట్లయ్యింది. దీనిని ప్రతీకలను సూక్ష్మంగా పరిశీలి చితుంటే మనల్ని ఆమోమయంలో పడపేస్తాయి ఇసుక గడిమారం నేటి కాలానికి, నీటి గడియారం జరిగినకాలానికి, గంటల ధనసంతులనం పెట్టబడినది పర్లానికి, విముషాలు మధ్యతరగతివర్గానికి పెట్టెట్లు కట్టించి ఎవరేమీ శ్రామిక పర్లానికి ప్రతీకలు. ఇంకా చిన్న చిన్న పెట్టెబడిన మనస్తత్వానికి స్టాప్ వాచ్ విప్లవాన్ని లెక్కింపే సాధనానికి. అలా రం సమాజిక సమకాలీన పరిస్థితులకు, పైదాగింపే సిదాంతం సామ్యవాద ప్రియ స్థితి, నర్మల బుద్ధివంతులకు సంతకాలుగా అరుదైన ఉపయోగించారు. ఇంకా కొక రంగు కూడ ప్రతీకల రూపాన్ని చాలా ఎరువు విప్లవానికి అటువచ్చి మేరవి పర్లానికి నీలం దారిక పర్లా పసుల కాంగ్రెస్ పార్టీ సంతకాలు లోహపై వాడుక. రాగి తుత్తుగా లుకా ఎరునగా ఉపయోగం మధ్యతరగతికి శ్రామిక పర్లానికి సంతకాలుగా తీసుకొన్నారు.



"త్యమేవాహమ్"లో ఆరుద్ర ఒక  
చోట ఈవిధంగా ఉన్నారు—  
మవ మానవ నమాజం

పురా విస్ఫారిన పుష్పం;  
అట్టకుగున పరిశ్రమించే జనావళి.  
మనకందరికి రక్షక పతావళి;  
కడుపు మంట సైరింప లలి;  
కీటకాల నాకర్షించే పతాక,  
అవకాశాల పల్ల తలెత్తిన వర్ణం;  
వరాగ ప్రాప్తి నోచుకొక కిలాగరిం;  
శ్రీలు పొంగిన కెనరాల ధర్మం.  
విక్రాంతి పరిపరాగ సంవర్ణం;

కార్మికులు అరాటాటంగా ఉన్నా,  
రైయోగం మాత్రం దనవంతవిదే  
సామ్యవాదంలోని ఈ నగ్న సత్యాన్ని  
ప్రతిపాదించేందు ఆరుద్ర పృథ్వికావ్రం  
లోని పరిపరాగ సంవర్ణాన్ని ప్రతీకగా  
తీసుకొన్నారు.

అదంత :-

అదంత చెట్లు కొలుకున్న దృశ్యం  
అనే గేయం సృజితకలంబనే ప్రాచుర్యం  
పొందింది చెట్ల కూలిపోవ ఆకాశంగా  
నికి, అపస్వరాలు అకుదలకు, గాలి,  
మెరుకుడు పిఠాం పిఠానికి పుజెడ కూలి  
పోకున్న అలంకు మచ్చ కళంకానికి  
వరకకూపం అనుభవిస్తున్న సమాజా  
నికి ప్రతీకలుగా అదంత వాడారు.

ఇదే విధంగా మధ్యతరగతి మాన  
వుని ఉద్దేశించి కిటికీ "గొంగరి పురు  
గులు" మొదలైనవి ప్రతీకలతో బారి  
గంగాధర్ తిలక్ రచించారు.

బారి గంగాధర్ తిలక్  
గొంగరిపురుగులు అనేకవిధాల రాజ  
కోగలనుభవించి దనికుల్లా రాక విరంత  
రం దారిద్ర్యంలో బాధమయజీవితంలో  
మునిగిపోయో వ్యక్తులుగా మధ్యతరగతి  
మానవులైన కోటేశ్వరరావు, వీరేశ్వర  
రావు. కోగేశ్వరరావుల మనస్తత్వం  
విచిత్రమైంది.

భూకంపం వచ్చిందన్నా;  
మరో యుద్ధం రేగిందన్నా;  
తన భార్య కపలంను కట్టిదన్నా;  
కంగారు పడక కోట తోడుకోని  
కోటేశ్వరరావు అపసురకేశాడు:

మధ్యతరగతి మానవునికి గొంగరి  
పురుగును సంకేతంగా చిత్రించారు  
గొంగరి పురుగులు తిన్నంతవరకు తిని  
తిరిగినంతవరకు తిరిగి నిద్రపోతాయి  
మధ్య తరగతి మానవుడు చూడ తన  
బాబులువివరికిచెప్పలేక తనఅపవాదస్థితికి  
తనలో తానే నవ్వకొని సమాజంలో  
వరిగిపోతుంటాడు. వాళ్ళ జీవితగమనం  
గొంగరి పురుగుగమనంలా ఉంటుంది.

అయితే బైరాగి :-

ఈయన 'నూతిలో గొంతుకలు'అనే  
విశ్లేషణైన కావ్యసంపుటి ప్రకటించారు.  
ఇది మేధావుల ప్రశంసలన పొందింది.  
తెలుగునాహిత్యంలో నూతిలో గొంతు  
కలు ప్రత్యేకతను పొందింది. ఈయన  
'నాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వలో', ప్రతీ  
కలు పారకుని కలంబర పెడతాయి.

మనిషికి మనిషికి మధ్య ఉండవల్సిన  
ప్రేమబంధం తెగిపోయి ఇరుగువాని  
పొరుగువాడు నమ్మని దుస్థితి సమాజం  
లో ఉంది తల్లి తండ్రి, తమ్ముడు,  
అన్న భార్య, భర్త, స్నేహితుడు. ఆ  
సంబంధాలు డబ్బుతో ముడివడిన సం  
ఘాతం అనురాగబంధాలకు చోటులేకుం  
డా పోతుంది. మనిషి మీద మనిషికి  
నమ్మకం నడలిపోతుంది. అటువంటి  
హెంస్థితి మారాలంటే మనిషిని మనిషి  
నమ్మాలి, ప్రేమించాలి. ఒకరికోసం  
మరొకరు అనే తత్వం బలపడాలి అం  
దుకే బైరాగిగారు నాక్కొంచెం నమ్మక  
మివ్వు; అని వేడుకొంటాడు.

నాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వు  
కాచి మీద కలదిదతాను  
పరమేశ్వరి బాలాగౌరవ

తల్లికిందులుగా విలసిల్లతాను  
ఇంటింటా గగన కుసమాల

మూడు పూవులుగా  
నందన వికుంజాల అమృత

ఫలాలు ఆదికాయలుగా

పూలుస్తాను. కాలుస్తాను

కొయ్యతుపాకి దొరనవుతాను.

దావులు పూర్తిస్తాను చెరువులు

తప్పిస్తాను

అలాగే పందిరి క్రింద

నయగారా పిర్మారా చరికిందోలు

స్తాపిస్తాను

నాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వు అంటూ  
నమ్మకం ఉంటే అసంభవాల సంబి  
వాల అవుతాయి అని అళ కల్పించారు.

5. నా గాయనరెడ్డి :-

ఈయనపై కూడ ప్రతీక వాద ప్రధానం కన్పిస్తుంది. ఈయన 'మనవి. దిలుక' లో చిత్రించిన ప్రతీకలు చమత్కారాన్ని వింపుకొన్నాయి. మనవి దిలుకలో దిలుకని ఆత్మకి సంకేతంగా ప్రయోగించి రచించాడు.

వలచేడియాల్లోనంతలో  
వట్టకప్పిపోయో, మనవికి  
వంద వన్నెల ఆరామ చిరుక;  
వరమాత్మకు మరో ప్రతీక:-

అంటూ ఆత్మ వరమాత్మకు ప్రతిబింబించడం అనే విషయాన్ని తెలియజేసాడు. దురాశతో రసాన్ని అక్రమంగా సంపాదించాడనే మానవుడిని -

బాబడిలా కుప్పాబడిలా  
వరువు తీకాడు మనవి-అంటూ ప్రతీక 'పాటు' కట్టిననుక్కాడిన్ని అవయోగం

అన్నది కొత్తతరం అనే కోణం

వీచే గాలిని బట్టి  
పేసే తాగొప్ప బట్టి  
గంగిరెద్దులా గంతులేపే  
పాకలానమలను  
పగటి రాగోతులను

నడిచిపోయే విందేసి-అంటూ అర్థ

వలచేడి ప్రతీకతో నవతరం వస్తుంది. వారి ముందు ప్రాగత అంటూ సమాజాన్ని హెచ్చరిస్తాడు. ఇంకా మర్యాదాన్నే వేళలోను మంచుకు చమట పడుతున్న మర్యాదాన్నే వేళ. పేగులు ఖాద్ర వీర తీగలుగా బొమికలు తొలి దమరవులుగా రెచ్చిపోతన్న వేళ మర్యాదాన్నే వేళ అంటూ మర్యాదేను వర్ణించాడు. ఇంకా ఎరంబనో కలగంటాడు ఇల్లాలినే కనుగొంటాడు అందివనన్ని స్వర్గాల అంతులు అనుకొంటాడు అంటూ మనవిని అద్దెకొంప బృందావనిగా అనుభూతి చెందే వనమాలిగా విరూపించాడు. ఈ తోయన 'విశ్వంబర'లో కూడ ప్రతీకలు ఉష్కలంగా ఉన్నాయి. విశ్వంబరకు జ్ఞానపీఠ అవార్డు పొంది తెలుగు వారి గౌరవం ఇనుమడింప చేసింది ఇందులో 29 - 30 -

అదిమానవ వెంటికి విడిదై పరిసరక్షణ కారణంగా ప్రేమచూడతావం, సిగ్గు కల్గి వెంటనే వాళ్ళు పొదలను కప్పుకొనే సంఘటన -

3 పించింది ప్రతివృక్షం.  
కప్పుకొన్న వచ్చని కొమ్మలలో  
రెమ్మలలో,  
పరికిరించింది ప్రతివక్షి  
మలచుకొన్న తిరుగు రెక్కలలో  
కదలావందాకాళం -

కట్టకున్న విజయ ముల్లులతో ఉన్న అదిమానవులకు ప్రకృతిని చూపేసరికి సిగ్గుతో చెట్టు, రెమ్మల్ని అకాళం ముల్లు

ల్ని కట్టుకొన్నట్లు అపివించిందని వర్ణిస్తాడు.

మనవి అవ్వద్దీకి అటకం అయిన మనస్తత్వాల్ని. అహంకృతికి -

అయితే వెళ్ళిపో మట్టి మనవి;  
అమట్టిలోకి  
అలాగే వెళ్ళి పొంగిస్తాను  
అమట్టిని వింగిపైకి  
అడక వచ్చిందా నీ అహంకృతి.

లక్కడ మెదలకండి మానవ సంస్కృతి - అంటూ చిత్ర విచిత్రమై అర్థవంతంగా ఉంటే అభోచింపనేపే వత్రికలను పీసారే. కవిత్వం వింది ఉంటుంది

కొత్త ప్రయత్నాలు గాన రాయ:-

ఈయన తన 'వెంటికురు పట్టు' కావ్యంలో అత్యంత ప్రతీకలను సృష్టించాడు. ఇందులో ప్రతి కవితా చిత్రమైన భావంగా మలచబడింది

వృక్షాలు నంచరిస్తాయి  
నెత్తిటి దాగులు పడిన అడవి  
దేవుడిస్తుంది  
పెన్నల మీద చిటి టరుస్తుంది  
జాగరిత చేసిన ఆకాళంకళ్ళు  
కెంపెక్కుతాయి  
దూరుల కన్నీళ్ళు కాదుస్తాయి  
కలవరంతో చెరువు ఎర్రబడుతుంది.

.అకాలి అరబి అమానుషకృత్య  
లతో అదవి ఎరువెక్కింది. ఎదురు  
తెన్నులు చూపి నిరాశతో కన్నీళ్లు  
కార్చిన అకాలి కల్ల ఎర్రబారినది ఈ  
కవిత్వ పైకి అల్లిబిల్లిగా కనిపించినా  
పేనుక నేపథ్యతో అతులించం ఉంది.  
కుంకురు వదిన కళ్ళకు కల్లి పండిన చిను  
బాట మందుకన్నా ఎక్కువదల్లెచినాన్ని  
స్తాయి.

కుంకురు పుణ్యము వదిలి వచ్చే  
వనిపావల ఎర్రజీరల నేత్రాలలో  
కల్లి పి దిన చనుబాటలా  
చిమ్మిన వేకువ రాకతో  
కాంతవరదిన అదవిపై

అందమైన పట్టులు ఎగురుతాయి .  
అంటూ వేకువ రాకతో ప్రకృతి నంబర  
వడటం. సౌఖ్యమూర్తి వేకువరాకతో  
ప్రకృతి దిగులు చెరిగిపోయినట్లు ఇం  
దులో వర్ణిస్తాడు. ఇంకా ప్రేమపి-  
ప్రియల గందం గుడింది.

గాఢంగా అడుముకొన్న  
గుండెలు రెండూ  
శమకకపై మోగితే  
వృణనకే

- అంటూ ప్రేమికుల గుండె వృంద  
నను కప్పుది శమకకంకో పోల్చి అది  
వృణనకేకీ కాళం వేస్తుంది. ఆ కేకీ  
వృష్టికీ వివాళి.

ఈరెయి వదలకు  
ఇలాగే

ఈ గుండె బిల్లువి వెలగనీ. అంటూ  
అమె లేచింది తన బ్రతుకులేదని అమె  
లేమిచే గుండె అగిపోవడాన్ని గుండె  
బిల్లు అగిపోవటంగా చిత్రించారు.  
ఇంకా ఎందరో అకాలిగల ప్రాణాలు  
హరించిన రోడ్డును మృత్యువు వల్లచి  
వదలకగా

రీతాన్ని దుచి చూపి  
దిగంకాల గొంతునుండి  
రాచిపెట్టిన నల్లని నాటక  
కాదు రోడ్డు

వదిలి కంఠమారంగా  
ఎగిరే కొల్లెటి కొంగలు  
చెల్లా చెడురై పోయాయి-

. అకాలిలో కొంగలు గుంపులుగా  
ఎగురుకున్నప్పుడు చూడడానికి హారం

లావుంటాయి ఈ తావననే కొత్తవల్లి  
ఇందులో, వివరించారు.

రంగం వారయబాబు, వన.త  
మోహన్ ప్రసాద్ కృష్ణ ఇలా ప్రతీక  
లను ఉపయోగిస్తూ అనేకమంది కవులు  
తన రచనలు వెలువరించారు. ఈ ప్రతీ  
కల వంశ కవిత్వానికి ప్రత్యేకత ఏర్పడి  
చదవడానికి ఉత్సాహం కలుగుతుంది ఈ  
ప్రతీకల ఉపయోగించుటను బట్టి కూడా  
కవి ప్రతిభను అంచనా వేయుటకు అని  
కాళం ఉంటుంది ఈ ప్రతీకలప్రచారం  
దారిమంది కవులుపై బలీయంగా ఉంది  
వారిలో అగ్నిమూర్తిగాడు, దేవిప్రియ,  
మొ॥ వారు.

....—....

• • •

గళ్యా శ్రీనివాసరావు ఎం.ఎ.  
సాహిత్యపీఠం, బొమ్మారు  
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం  
రాజమండ్రి-533101





